

Ülke

Politikaları

Vakfı

İkinci Yüzyıl Serisi

SÜLEYMAN

DEMİREL

100 Yaşında

1 Aralık 2024

ÜPV
Ülke Politikaları Vakfı

SÜLEYMAN DEMİREL 100 YAŞINDA

1 Aralık 2024

Açılış Konuşmaları

Av. İsmail Doğan Subaşı, Ülke Politikaları Vakfı Başkanı 999

Aylin Cesur, Isparta Milletvekili (27. Dönem) 999

Ekrem İmamoğlu, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı 999

PANEL

Moderatör: Hamdi Üçpınarlar, Çevre Bakanı (E) 999

Hüsamettin Cindoruk, TBMM Başkanı (E) 999

Hikmet Çetin, Dışişleri Bakanı ve TBMM Başkanı (E) 999

Ali Naili Erdem, Milli Eğitim Bakanı (E) 999

Cavit Çağlar, Devlet Bakanı (E) 999

Prof. Dr. Mehmet Haberal, Başkent Üniversitesi Kurucusu 999

İlber Ortaylı, Tarihçi & Yazar 999

Süleyman Demirel 100 Yaşında

2025

Süleyman Demirel 100 Yaşında

Sahibi

Ülke Politikaları Vakfı Adına Yönetim Kurulu Başkanı
Av. İsmail Doğan Subaşı

Genel Yayın Yönetmeni

Emre Battal

Kapak Tasarım

Erkal Tülek

Sayfa Tasarım

Erkal Tülek

İletişim Bilgileri

Tel: 0532 177 31 43 - 0212 231 01 17

Email: iletisim@upv.org.tr

Adres: Gayrettepe Mahallesi Barbaros Bulvarı

No: 159 Kat: 3 Daire: 6

Balmumcu - Beşiktaş / İstanbul

Sosyal Medya

 <https://upv.org.tr>

 @upvorgtr

 @upvorgtr

 @upvorgtr

Yayınlanan yazıların sorumluluğu yazarlara aittir. Burada yayınlanan yazılar için telif ödenmeyecektir. Eleştiri, öneri ve görüşlerinizi iletisim@upv.org.tr adresine gönderebilirsiniz.

Kurucularımız

Zekeriya Temizel
Servet Taşdelen
Prof. Dr. Süha Sevük
Arslan Kaya
Prof. Dr. Bilge Hacıhasanoğlu
Nazif Ekzen
Orhan Ziya Diren

Onursal Başkanlarımız

Zekeriya Temizel

Murtaza Çelikel

Yönetim Kurulu

Av. İsmail Doğan Subaşı - Başkan
Selim Mataracı - Başkan Vekili
Şenol Özdemir - Genel Sekreter
Hamit Tahan - Sayman
Bilgin Akbal
Berker Esen
Gökhan Gümüşdağ
Av. Olgun Tuncay Ayvacı
Nazlı Akyüz
Veysel Erçevik
Mustafa Murat Kubilay

Av. Ali Fatih Çetin
Ercan Başal
Özgür Durmuş
Ersel Koruk
Batuhan Berk Çetin

Denetim Kurulu

Av. Aysemin Gülmez
Mustafa Yazıcı
Burhan Özdemir
İsmail Yazgılı
Mehmet Ali Çelikel

Ruhi Tuncel
Hakkı Sağlam

ÜPÜ

Ülke Politikaları Vakfı

SUNUCU (YÜKSEL GÜÇLÜ): Türkiye Büyük Millet Meclisi Önceki Başkanı ve Eski Dış İşleri Bakanı Sayın Hikmet Çetin, İyi Parti Genel Başkanı Sayın Müsavat Derişoğlu, Türkiye Belediyeler Birliğı ve İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Sayın Ekrem İmamoğlu, sayın bakanlarımız, sayın milletvekillerimiz, Cumhuriyet Halk Partisi, İyi Parti, Doğru Yol Partisi, Doğru Parti, Demokrat Parti, Zafer Partisi, Şahlanış Partisi, Adalet ve Demokrasi Partisi, Ulusun Partisi, Gelecek Partisi, Deva Partisi, Saadet Partisi'nin değerli temsilcileri. Eski dönem bakanlarımızdan Sayın Koray Aydın bir telgrafla etkinliğimize katıldılar, kendilerine teşekkür ediyoruz. Belediye başkanlarımız ve yerel yönetimlerin temsilcileri, sivil toplum kuruluşlarının değerli temsilcileri, Ülke Politikaları Vakfı mütevelli heyeti üyelerimiz, değerli basın mensupları ve kıymetli konuklarımız.

Süleyman Demirel 100. Yıl Komitesi ve Ülke Politikaları Vakfı tarafından düzenlenen "Süleyman Demirel 100 Yaşında" etkinliğimize onur verdiniz, hoş geldiniz.

Bildiğiniz gibi Sayın Demirel; ülkemizin ekonomik olarak kalkınması ve yasaksız demokratik bir ülke olması için büyük bir mücadele vermiş, önemli eserlere imza atmış çok değerli bir siyaset ve devlet adamıydı. Kendisini saygı ve rahmetle anıyoruz. Değerli konuklarımız, şimdi sizleri Gazi Mustafa Kemal Atatürk, değerli silah arkadaşları ve aziz şehitlerimiz için bir dakikalık saygı duruşuna ve ardından İstiklal Marşı'na davet ediyorum.

BARKOVİZYON GÖSTERİSİ

Video ile Sayın Demirel'in nezdinde yakın tarihimize bir göz attık, anılarımız tazelendi. Nereden nereye geldiğimizi bir kere daha hatırladık, başka türlü olabileceğini bir kez daha

görmüş olduk. Şimdi açılış konuşmalarını yapmak üzere Ülke Politikaları Vakfı Yönetim Kurulu Başkanı Avukat Sayın İsmail Doğan Subaşı'nı kürsüye davet ediyorum.

DOĞAN SUBAŞI: TBMM'nin önceki Başkanı ve önceki Dışişleri Bakanlarımızdan Sayın Hikmet Çetin, İyi Parti'nin Genel Başkanı Sayın Müsavat Dervişoğlu, İBB Başkanı ve uzun yıllardır yakın çalışma arkadaşım Sayın Ekrem İmamoğlu, sayın bakanlarımız, saygıdeğer milletvekillerimiz, siyasi partilerimizin değerli temsilcileri. Bu toplantıya Sayın Demirel'den esinlenen, onun yolunda yürümek isteyenlerden çok yoğun bir ilgi var. Saygıdeğer Belediye Başkanlarımız, yerel yönetim temsilcileri, sivil toplum kuruluşlarımızın temsilcileri, Ülke Politikaları Vakfının değerli mütevelli heyeti üyeleri, değerli basın mensupları, kıymetli konuklarımız, saygıdeğer hanımefendiler ve beyefendiler, Rahmetli Süleyman Demirel'in 100. doğum yılını andığımız bu etkinliğe hepiniz hoş geldiniz. Uzun bir konuşma yapmayacağım, sizleri sadece birkaç konuda bilgilendireceğim. Birkaç cümle ile bazı konularda görüşlerimi paylaşıp sahneyi çok değerli konuşmacılara bırakacağım.

Ülke Politikaları Vakfı, 2001 yılında önceki Maliye Bakanlarımızdan Sayın Zekeriya Temizel ve arkadaşları tarafından Ankara'da kuruldu. Daha sonra İstanbul'a taşındı. Burada Rahmetli Murteza Çelikel, Vakfın çalışmalarını üstlendi. 2021'de üç yıllık göreve başladığımız yıl, çalışma dönemi için Türkiye'nin ikinci yüzyılına dair hangi fikirler, hangi politikalar, hangi stratejiler izlenmeli konulu çalışmalar yaptık. Bunları doküman haline getirerek siyasi partilere takdim ettik. Türkiye ekonomisinin önümüzdeki 20 yıl hangi yönelimler, hangi yol haritası içinde olması gerektiğine dair bir ekonomi strateji belgesi ürettik. Bunu bir toplantıyla basın mensupları ve siyasi parti liderleri ile paylaştık. Rusya-Ukrayna Savaşı üzerine bir analiz kitapçığı çıkardık. Çok değerli ve çok atıf yapılan bir çalışmadır. Su, gıda ve iklim krizi konusunda da bazı çalışmalar yaptık.

2024'te yeniden başlayan ikinci dönemimizde de kendimize şunu görev edindik. Türkiye'de bir iktidar değişiminin yaklaştığını hepimiz hissediyoruz. Sayın Rahmetli Demirel'i de anımsatarak söyleyeyim, iktidar gidecek ama bir de onu götürecekler olacak. Götüreceklerden birçoğu benim arkadaşım, büyüğüm, kardeşim, yakın çalışma arkadaşım. Biz de düşündük taşındık ve şu soruları sorduk: Yeni Türkiye'nin fikirleri neler olmalı? Hangi politikalar etrafında bir araya gelmeli? Yeni iktidar dış politikada, ekonomide diğer alanlarda neler yapmalı? Türkiye bu 20 yıllık sürecin, bozulma süreci diye hafif bir

ifade kullanayım, etkilerini nasıl toparlayabilir? İşte tüm bu sorular çerçevesinde, geçtiğimiz günlerde “Demokrasi Yoluna Dönüş” adlı bir etkinlik yaptık. Konularında uzman çok değerli hocalarımız katıldı.

Türkiye olağanüstü bir dönemden geçiyor ama olağan bir döneme de geçmesi gerekiyor. Tarihte bunu başarmış ülkeler var: 70’li yıllarda İspanya, Portekiz, Yunanistan, Latin Amerika ülkeleri Arjantin, Şili... Oralarda demokrasiye geçiş süreçlerinin nasıl yaşandığını inceledik. Tabii Türkiye’de 1960 ve 1980 darbe dönemlerinden çıkış gibi süreçler yaşandı. Dolayısıyla demokrasiye geçişte, olağanüstü dönemlerden olağan dönemlere geçişte deneyimli bir toplumuz. Dünyada da bu konuda yeterince deneyim var. Bunları masaya yatırdık ki önümüzdeki yılların yol haritasına birtakım fikirler sunabilelim. Peki, bütün bu işlerin içerisinde bu etkinlik nereden çıktı? Son zamanlarda Türkiye’de değişik bir liderlik anlayışı gelişti. Aslında sadece Türkiye’de değil, bütün dünyada söz konusu olan bir durumdan söz ediyorum.

Liderlik üzerine pek çok teori var. Liderlik kavramını bir uçta Otokratik Liderlik, bir uçta Demokratik Liderlik diye iki başlık altında incelemek mümkün. Otokratik liderler, çoğunlukla üslupsuz konuşuyorlar. Mesela Trump tipik bir otokratik lider. Kendisinden önceki ABD Başkanına “Beyaz Saray’dan defol.” diyebiliyor. Böyle bir görev devir teslimi! Bu lider örneğinden çok sayıda var, bizim yakın çevremizde de var. Üslupsuzlar,

siyasi güçlerini rakiplerini bölmekten alıyorlar. Roma İmparatorluğu’ndan gelen bir ilkeyi takip ediyorlar: Böl, parçala, yönet. O yüzden toplumun istedikleri kesimine terörist, vatan haini gibi pek çok sıfat takıyorlar. Üstelik bu sıfatları bazen o tarafa, bazen bu tarafa söylüyorlar. Tutarsızlar. Buyurganlar, dedikleri olsun istiyor ve engellemeyi çok seviyorlar.

Liz Wiseman isimli bir bilim insanı, Otokratik Lider ve Demokratik Lider kavramları yerine Çoğaltan Lider ve Engelleyen Lider ifadelerini kullanmış. Engelleyen Liderler, demokratik doğruları ve hukuk kurallarını ihlal ediyorlar. Karmaşık toplumsal sorunlara iki cümle ile çözüm bulduklarını sanıyorlar. Basit ve anlaşılır konuşuyorlar ama aslında sorunlara çözüm bulmuş olmuyorlar. Kısa vadeli çözümler üzerinde çalışıyorlar ama buldukları çözümün kendisi sonra hızla sorun haline dönüşüyor. Takım çalışmasına hiç önem vermiyor, tek olmaya özen gösteriyorlar. Kendilerinden başkasını dikkate almayan bir çalışma tarzına sahipler. İdeolojik bir şeyden değil, bir çalışma tarzından söz ediyorum.

Oysa Çoğaltan Liderler, demokratik liderler. Toplumu bölmek yerine birleştirmeyi hedefliyorlar. Doğulusu, batılısı, kuzeylisi, güneylisi hepsini kucaklıyorlar. Çoğaltan liderlerin kafalarında kompartımanlar yok. Yeter ki vatandaş olsun. Kolektif aklı ortaya çıkarıyor, ortak aklı geliştirmeyi seviyorlar. Her şeyi ben yaparım, demiyorlar. Çok sayıda ekiple ri var. Onlarla birlikte yürümeyi seviyorlar.

Kalıcı ve köklü çözümler arıyorlar. Tipik bir Çoğaltan Lider örneği olarak Atatürk'ü görüyorum. İsmet İnönü'nün 21 Kasım 1938'de Atatürk'le ilgili bir nutku vardır. Anıtkabir'in girişinde, sol tarafta bir kitabede, sonundaki "Vatan sana minnettardır." sözüyle hatırlarsınız. Orada bir cümle dikkatimi çeker. Diyor ki "Atatürk, bütün hayatında bize ruhundaki ateşten canlılık verdin." Atatürk'ün Çoğaltan Lider yönüne vurgu yapar.

Bugüne kadar yeterince Engelleyen Lider deneyimlediğimizi düşünüyorum. Şimdi çoğaltan bir lidere ihtiyacımız var. Maalesef Engelleyen Lider modelini daha yaygın görmeye başladık. Cumhuriyet Halk Partisi üyesiyim. Partimizde de zaman zaman bunları görüyorum. İl başkanı, ilçe başkanı, değişik seviyelerde görev alan kişiler... Başka partilerde de görüyorum. Bu bir kültür şeklinde yayılıyor. Tek "lider modeli" buymuş gibi. O halde biz de Vakıf olarak geçmiş siyasi liderleri hatırlatalım dedik. O sırada S. Demirel Yüzüncü Yıl Anma Komitesi ile Sayın Aylin Cesur ve önceki bakanlarımızdan Sayın Hamdi Üçpınar'la tanıştık. Bu etkinlik böyle ortaya çıktı. Bu salonda çok sayıda etkinlik yaptık ama burayı hiç bu kadar dolu görmedik. Tabii sevilen bir lideri anınca salon da böyle oluyor. Hepiniz hoş geldiniz, sefalar getirdiniz. Güzel bir etkinlik olmasını diliyorum. Konuşmacılarımızı çok dikkatle dinleyeceğiz. Güzel bir etkinlikle Rahmetli Demirel'i anacağız. Katıldığınız için çok teşekkür ederim.

SUNUCU: Liderlik konusunda yeni bir perspektif sunan konuşması için Sayın Subaşı'na çok teşekkür ediyoruz. Konuşmalarını yapmak üzere 27. Dönem Isparta Milletvekili Sayın Aylin Cesur'u kürsüye arz ediyorum.

AYLİN CESUR: Sayın bakanlarım, siyasi partilerimizin kıymetli genel başkanları, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Başkanı Sayın Ekrem İmamoğlu, sayın milletvekillerim, sayın büyükelçilerim, sayın rektörlerim, sivil toplum örgütlerimizin değerli temsilcileri, başkanları, toplumumuzun her kesiminden, yurt içinden ve dışarıdan gelen değerli misafirlerimiz, basınımızın değerli mensupları, Ülke Politikaları Vakfının değerli başkanı ve yöneticileri, hepinizi saygı ve sevgiyle selamlıyorum. Bugün burada, bir şekilde yolu Süleyman Demirel ile kesişmiş; ülkemizin her yerinden kar kış demeden gelen değerli Demirel dostlarına hitap etmekten büyük onur duyuyorum. Toplantının organize edilmesini ve benim de bir hayalimin gerçekleşmesini sağlayan Ülke Politikaları Vakfı Başkanı Sayın Doğan Subaşı'na, Vakfın değerli mensuplarına ve emeği geçen herkese şükranlarımı sunuyorum.

Ömrümün faydalı kısmının büyük bölümünü özel doktoru ve baş danışmanı olarak maiyetinde geçirdiğim, hizmet etmekten büyük şeref duyduğum Sayın Cumhurbaşkanımız, bugün burada bizlerle olmayı çok isterdi diye düşünüyorum. Kendisini neredeyse 10 sene önce ebediyete uğurladık ancak bu salonun açılışında da ben kendisine eşlik etme şerefine ulaşmıştım. Burayı dolduran seçkin konuklara bakınca onu tanımlayacak değerleri

özlediğimizi görüyorum. Büyük Atatürk'e ve Cumhuriyet'e sadakatle bağlı bir devlet adamının devlet ve milleti kucaklaştırmasını, mütevazı ve hoşgörülü nüktedan kişiliğini, kendisine oy versin vermesin memleketin her köşesindeki her kişinin cumhurbaşkanı olmasını ve onları ötekileştirmeden kucaklamasını, İslamköy'den Çankaya'ya uzanan öyküsünde ve onun nezdinde bu salona bakınca aslında demokrasiyi özlediğimizi görüyorum.

Hekimlik kariyerimin çok önemli bir bölümünde, kendisinin maiyetinde çalışmış biri olarak bundan daima büyük şeref duydum. Cumhurbaşkanımız Süleyman Demirel için söyleyeceklerimi, böyle değerli bir topluluğun huzurunda olmanın verdiği bir sorumlulukla tamamlamaya çalışacağım.

Süleyman Demirel 1 Kasım 1924'te, Cumhuriyet'in ilanından tam bir yıl sonra, 13 milyondan oluşan ve bütün sanayi ihtiyaçlarını ithal eden, tarıma dayalı bir toplumda kişi başı geliri yaklaşık 50 dolar olan bir Türkiye'de doğdu. Hayatına şekil veren, doğduğu köyün ve Anadolu'nun koşullarıdır. Bir köylü çocuğu, Cumhuriyet'in en yüce makamına seçilebilmiştir. İşte bu, büyük Atatürk'ün kurduğu Cumhuriyet'in fazileti ve eseridir. Süleyman Demirel'den bunu belki yüzlerce, belki binlerce kez duydum. Her fırsatta bunu dile getirirdi.

Cumhuriyet'in 50 senesinde Süleyman Demirel var. 10 sene yüksek idareci, 12 sene başbakan, 21 sene muhalefet lideri ve 7 sene cumhurbaşkanı olarak geçen 50 sene... Göreve başladığı yıllarda Türkiye'nin 35.000

köyünün sadece 13'ünde elektrik var. Devraldığı Türkiye, bir yerden bir yere gidilemeyen bir ülke. Rüyası büyük Türkiye. Vatan için el ele diyerek yola çıktı. Halkın karşısına, "Kavgada dövüşte fayda yoktur. Gelin Türkiye'yi iyi günlere götürelim. Aş bulalım, ekmek bulalım. Türkiye'yi imar ve inşa edelim, kalkındıralım, çağdaş ülkeler seviyesine getirelim. Avrupa ile Asya'yı birbirine bağlayalım. Dicle'yle Fırat'ın üstüne Keban Barajı'nı yapalım. Elektrik üretelim. Fabrikalar kuralım, o fabrikalarda çocuklarımıza iş bulalım, okul yapalım ve geleceğe yürüyelim." diyerek çıktı. Büyük Türkiye gayreti yurt topraklarında verilecekti. Bilgi konacak, demir konacak, çimento konacak ve en önemlisi sevda konacak dediği bu topraklara hepsini koydu. Para yoktu, buldu. Proje yoktu, mühendis yoktu, buldu. Barajlar, limanlar, fabrikalar, bir ömrüm olsa bir daha veririm dediği en büyük eseri GAP ve "Dünyanın İncisi" dediği Atatürk Barajı, dağları değil çağları deldiği Urfa Tüneli, 104 üniversite ve sayısız eser...

Türkiye, Demirel cumhurbaşkanlığını tamamladığında, 2000 yılında, 80 milyon nüfusuyla her alanda çok büyük atılımlar gerçekleştirmiş dev bir dünya ülkesiydi. Hür

üniversite, hür seçim, hür parlamento, hür basın, hür yargı, hür sendika, hür inanç, hür vicdan, hür zihin, hür meydan, hür sokak, hür sivil toplum. 50 sene bunların peşinden koştu çünkü bu, büyük Atatürk'ün işaret ettiği çağdaş Türkiye'nin görüntüsüydü. 100. yaşında Demirel'in neden anıyoruz diyen varsa geçtiğiniz yolda, içtiğiniz suda, yaktığınız elektrikte, yediğiniz ekmekte, içinde yattığınız hastanede, tarlayı suladığınız suda, okuduğunuz üniversitede kim var, kimin imzası var?

Demirel demokrattı. Her yerde söylenir. Demokrat olması önemli bir özelliği idi ama daha önemlisi, demokrat kalabilmiş olmasıydı. Siyasi hayatı boyunca birçok zorlukla karşılaştı, metanetini ve öz güvenini hiç kaybetmeden bunlara göğüs gerdi. Ben doktoru olarak bunca yıl verdiğimiz önerilerin hiçbirine itiraz ettiğini görmedim. Kendisiyle çalışmak hem onur vericiydi hem de kolaydı. Karamsarlığa kapıldığını hiç duymadım, görmedim. Bir moral adamıydı. Bugün de aynı gururla hatırladığım bir anımı sizlerle paylaşmak istiyorum. Birleşmiş Milletlerin kurduğu İsrail ve Filistin Barış Komisyonu'nda, kendisiyle beraber defalarca bölgeye gittik. Bir ziyaretimizde Ramallah'a gittik. Ramallah'ta belediye binası bombalanmış; binanın her tarafından ateşler, dumanlar tütüyor. O binanın içerisine diğer devlet başkanlarının da olduğu komisyonla bizi de aldılar. Ramallah Belediye Başkanı kürsüdeyken hipertansif kriz geçirdi. Kendisine ben müdahale ettim. Müthiş gergin bir günün sonunda, Kudüs'te gece yatmadan önce Sayın Cumhurbaşkanı'nın kontrollerini yapıp ilaçlarını verecektim. Her ne kadar belli

etmemeye çalışsam da çok stresliydim. Tansiyon yüksek çıktı. O ortamda Sayın Demirel bana, "Hiç merak etme, ben çok iyiyim. Sen git rahat rahat uyu. Sabah olsun, her şey iyi olur." O şartlarda bile beni rahatlatacak sözler sarf eden bir büyük adamdan bahsediyorum. Sabah oldu. Günün ilk toplantısında Sayın Arafat söz aldı ve tüm dünyaya karşı şöyle dedi: "Demirel'in Filistin halkına gönderdiği maddi destek ve yardımları olmasaydı biz yok olurduk." O seyahatte gördüklerimden çok etkilendim. Diğer tüm dış gezilerden dönerken olduğu gibi, ülkemizin saygınlığını sonuna kadar hissettim. Başımız dik gururla ülkemize döndük. Yine bende çok iz bırakan bir başka anımı da paylaşmak isterim, beni derinden etkilemiştir. Sayın Cumhurbaşkanımız Güniz Sokak masraflarını kendi bütçesinden karşıladılar. Hesabı tutan arkadaşlar ay sonunda bize verir, ben de kendisine arz ederdim. Bir seferinde hesap; personel giderleri, elektrik, su ve diğer giderler derken o zamanın parasıyla 15.000 lira tutmuştu. "Biraz tasarruf yapalım. Önümüzdeki ay bunu biraz düşürme imkanı varsa personelle konuşursan sevinirim." dediler. Biraz da mahcup olarak "Tabii efendim. Emredersiniz." dedim. Arkadaşlarla, bütün Güniz Sokak personeliyle görüşerek kemerleri sıktık ve sonraki ay masrafları 9.000 liraya indirdik. Sayın Demirel'e "Efendim, tasarruf yaptık. Masrafları 9.000 liraya indirdik." dediğimde kendisinden, "Tamam, çok iyi, tebrik ederim. Şimdi bu 6.000 lirayla bana okutacağım, maddi durumu okumaya müsait olmayan kız çocuğu bul ve onlara burs bağla." yanıtını aldım. Birçok kız ve erkek öğrenciye burs

verirdi. Bu talimatı da ondan dolayı vermişti. Çok hislenmiştim.

Haftanın 7 günü ve günün en az 12 saatini kendisiyle geçirmiş biri olarak, aynı zamanda kendisine duyduğum saygı ve sevgini en üst noktaya ulaştığı bir anımı da paylaşmak isterim. Aynı zamanda mahcubiyetle de hatırladığım bir anımdır. Nazmiye Hanım Başkent Üniversitesinde yatıyordu. Her gün kendisini ziyarete giderdik. Programının çok dolu olduğu bir gündü. Sayın Cumhurbaşkanımız çok dakikti, sarkmalardan hiç hoşlanmazdı. Program maalesef sarktı. Nazmiye Hanım'ı ziyaretinden sonra röportajları ve akşam gideceği bir program vardı. Arada ilaçlarını verirken tansiyonunun yüksek olduğunu fark ettim. Ne yapalım, ne öneriyorsun, diye sorduklarında bir şey bulamadım. İlerleyen saatlerde baktım program daha da sarkıyor. Biraz da çekinerek “Uygun görürseniz bugün Nazmiye Hanım'ı ziyarete gitmezsek olur mu?” diye sordum çünkü sağlığından endişe ediyordum. Baktım biraz bozulur gibi oldu. “Efendim, hanımefendi zaten artık kimseyi tanımıyor.” Bana ilk kez, biraz da sert bir şekilde, “Nazmiye beni tanımıyor ama ben onu tanıyorum.” cevabını verdi. Hayatımda çok mahçup olduğum ve bir o kadar da hislendiğim bir andı. Biz Nazmiye Hanım'ı ziyarete gittik, diğer programları sarkarak da olsa yetiştirdik. Ne talihsizliktir ki yıllar sonra, çok büyük bir acı yaşayacağını bildiğim halde Nazmiye Hanım'ı kaybettiğimiz haberi kendisine vermek ve gözlerinden akan yaşlara tanıklık etmek de bana düştü. Ardından ömrü hayatım boyunca yaşadığım en büyük çaresizliğim...

Bu olaydan iki sene sonra, yine çok vakur, dimdik, kısa bir süre önce gülümseyerek bana veren moral veren Sayın Cumhurbaşkanımız son nefesini verirken elimden hiçbir şey gelmedi. Hiç geçmeyecek bir keder göğsüme yerleşti, kendisini kaybettik.

Kederimi hafifleten siz değerli Demirel dostları varınız. Yine o kederi hafifleten paha biçilmez anılarım var. Güniz Sokak'ta, Türkiye'nin ve dünyanın her yerinde... Son olarak biraz da gülümsemeniz için bir anımı anlatmak istiyorum. Güniz Sokak'taki evin siyasetçiler, bürokratlar, pek çok müdavimi vardı. Ama müdavimler sadece bunlar değildi. Çare müessesesi olmuştu Güniz Sokak, herkes oraya çare bulmaya gelirdi. Adapazarı'ndan bir Ümit kardeşimiz gelirdi. Baldırı çıplak, kış şartlarında bile üstü başı açık ve bacakları yara içerisindeydi. Sayın Cumhurbaşkanım Ümit için meczup derdi. Ümit kapıya ne zaman gelse Sayın Cumhurbaşkanı, saat kaç olursa olsun onu kabul eder; üstüyle başıyla sarılır öper, hastaneye gönderir ve tedavisini yaptırırdı. Ardından Hacı Arif'te karnını doyurur, ona eşlik ederdik. Sonra da biletini alır, otobüse bindirir, ailesine de haber verirdik. Takdir-i ilahi, Sayın Cumhurbaşkanımızı kaybettikten bir ay sonra, ablası arayarak “Ümit'i kaybettik.” dedi. “Baba öldü, baba öldü.” diyerek yataklara düşmüş, ölüm nedeni belli değil. Çok genç yaşta, 40'lı yaşlarda Ümit'i kaybettik.

Sayın Demirel yardım etmezdi, babalık ederdi. Güniz Sokak'ta bize ve arkadaşlara verdiği talimat şuydu: Eğer kapıya kadınlar, çocuklar, yaşlılar, kimsesizler ve meczuplar

gelecek olursa 24 saat fark etmez, ben içerideyim. Alın makamıma.” Onların hepsini makamına aldık ve Demirel onlara çare olurdu.

Demirel insandı ve umut adamıydı. Hep verdiği bir mesajı vardı, bugün burada olsaydı eminim bunları söylerdi. Türkiye geleceğe güvenini yitirmemelidir. Kendimize güvenelim. Demokrasimize güvenelim. Atatürk’ün kurduğu Cumhuriyet’e sadakatle bağlı kalam. Türkiye’nin birliğini, milleti ve toprağı ile muhafaza edelim. Bu ülkenin doğulusu, batılsı, kuzeylisi, güneylisi kardeşir ve bu kardeşlik bozulmamalıdır. İnsan haklarından, demokrasiden ve uygar dünyadan kopmayalım. Bugün siyaset yapan bizler, bu ülkede herkesin eşit, onurlu vatandaş olma ve siyaset yapabilme hakkı için verdiği mücadele nedeniyle kendisine çok şey borçluyuz. Bugün bu salonu dolduranlar, Demirel’in hayatında bir şey bulmuşlar ki buradalar. Kimin umuda ihtiyacı varsa doğumundan bugüne kadar geçen yüz yıla baksın. Kararıp kalmasın. Çare vardır ve o çare demokrasinin içerisinde. Derin ve artan bir hasretle Türkiye Cumhuriyeti’nin 9. Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel’in aziz hatırası önünde minnetle ve ihtiramla eğiliyor; yüce Allah’tan kendisine rahmet diliyor, hepinize saygılar sunuyorum. Çok değerli bir panele geçeceğiz. Değerli panelistlerimize tekrar saygılarımı sunuyorum.

SUNUCU: Sayın Aylin Cesur’a teşekkür ediyoruz. Konuşmalarıyla rahmetli Demirel’i daha yakından tanımış olduk. Şimdi konuşmalarını yapmak üzere, Türkiye Belediyeler Birliği ve İstanbul Büyükşehir

Belediye Başkanı Sayın Ekrem İmamoğlu’nu kürsüye arz ediyorum.

EKREM İMAMOĞLU: Çok teşekkür ediyorum. Rahmetli Sayın Süleyman Demirel, Türk siyasi tarihinin en uzun kariyerine sahip liderlerinden biri. Kendi ifadesi ile 6 kere gidip 7 kere gelmiş bir siyasetçi. Ülkenin farklı dönemlerinde, farklı özellikleri ile öne çıkmış; yakın tarihimize damga vurmuş bir devlet insanı. Başbakan, Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel’i sizlerle birlikte anmaktan ve ona yol arkadaşlığı yapan çok kıymetli büyüklerimizi dinlemekten büyük onur duymaktayım. Bu vesileyle Ülke Politikaları Vakfına bu güzel buluşmayı tertiplelediği için teşekkür ediyorum.

Saygıdeğer İyi Parti Genel Başkanı, geçmişte ülkemize çok üstün hizmetlerde bulunmuş olan çok değerli Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı, bakanlarımız, değerli milletvekillerimiz, siyasi partilere hizmet etmiş çok değerli büyüklerimiz, bugün aktif görevde bulunan yine değerli milletvekillerimiz, aynı zamanda siyasi partilerimizin değerli

temsilcileri, başkanları, belediye başkanları ve elbette ki hanımefendiler beyefendiler. Hepiniz hoş geldiniz, sefalar getirdiniz.

Çok değerli bir insan, teknik yönü çok kuvvetli, icraatçı, müstesna bir bürokrat ve yönetici. Kendine has bir özelliği var. Anadolu'ya has samimiyeti, hissettiğini aktaran, kendine özgülüğü ile tam bir söz ustası, çok renkli, çok özellikli bir lider hakkında söz söylemek çok kolay değil. Bir başka zorluk da Sayın Demirel hakkında benim, yani Cumhuriyet Halk Partili bir siyasetçinin konuşacak olması. Sayın Demirel'in geldiği siyasi gelenek ve Cumhuriyet Halk Partisi aslında Türkiye'nin iki büyük siyasi geleneği. Tabiri caizse ezeli rekabet içindeler. Bir yanıla bunlar aynı kökten gelen iki gelenek, hepimiz bunu biliyoruz. Yine de aralarındaki siyasi rekabetin geçmişte dönem dönem ne kadar sert ve yıpratıcı olabildiğini de biliyoruz. Her iki geleneğin mensupları birbirlerine artık 1950'lerin, 70'lerin gözlükleriyle bakmıyor. Peki birbirimize nasıl bakıyoruz, nasıl bakmalıyız? Onların kıymetli deneyimlerinden elde ettikleri bakışları bizlere neyi anlatıyor? Sıklıkla kıymetli büyüklerimizin bize aktarımlarını dikkatle dinliyor, öğrenmeye ve anlamaya yoğun bir biçimde gayret ediyorum. Geçmiş dönemlerin kendine özgü koşulları altında yapılan karşılıklı hataların hesabını bugün birbirimizden mi soracağız? Yoksa bugüne ve geleceğe odaklanarak ortak faydalarımıza, ortak biriktirdiklerimize ve güçlendirdiklerimize mi sahip çıkacağız? Süleyman Demirel, bu soruların cevabını çok doğru ve çok net cevaplamış bir liderdir.

Rahmetli Demirel'in genel başkanımız Sayın Bülent Ecevit'in 5. ölüm yıl dönümünde yaptığı tarihî konuşmada ifade ettiği düşüncelerini inanıyorum ki Sayın Ecevit de yürekten paylaşırdı. Bu konuşmada Süleyman Demirel, Ecevit'le ortak paydalarını şöyle özetliyor: "Merhum Ecevit ve ben; ülke bütünlüğüne, barışa, milletin refah ve mutluluğuna, demokratik ve laik Cumhuriyet'e, sosyal hukuk devletine, Atatürk ilkelerine sadakatle bağlıydık ve istedik ki Türkiye'de demokrasi olsun. İktidarlar halkın oyuyla gelsin, halkın oyuyla gitsin. Yoksulluğu, sefaleti birlikte yenelim." Demirel'in bu sözlerle çizdiği çerçevede ortaya koyduğu hedefler, vurguladığı ilke ve değerler benim gözümde de hayati önemdedir. Hatta siyaset yapmamın net ve ideal tarifidir. Doğan Bey'in konuşmasında söz ettiği liderlik profilleri de çok önemli ve çok güncel mesajlar vermektedir. Bir lider azaltır mı, çoğaltır mı? Çok önemli. Elbette neyi azalttığınız ve neyi çoğalttığınız da çok önemli. Otoriterse azaltır, üstelik en acı verici tarafı toplumu bölerek azaltır; siyaseti, diyalogu, bir araya gelmeyi azaltır. Demokrata çoğaltır, birleştirir, değerleri ortaklaştırır. Davet eder, kucaklaştırır, sevgiyi anlatır. Ortak aklı zenginleştirerek çoğaltır, farklı fikirleri bir araya getirerek renkliliği artırır. Bereketi çoğaltır. İşte Demirel ve Ecevit, gergin dönemlerde zorlu bir rekabet sürdürdüler ancak ortak değerleri kaybetmeden çoğaltmayı kendilerine ilke edindiler. Ortak değerleri zedelediler, altına dinamit koymadılar, güçlü kalması konusunda yoğun gayret gösterdiler. Demokrasiye yapılan müdahaleleri ya da

demokrasiyi yerle bir etmeye dönük bütün hamleleri ortadan kaldırmak ve engellemek için en üstün mücadeleyi, zor koşullarda aynı cümlelerle birlikte verdiler. Bu çok önemlidir. Ben de siyaseti toplumun ortak menfaatlerine hep birlikte barış içinde ulaşma çabası olarak tarif eden bir anlayışa sahibim. Bu nedenle siyaseti ve siyasi partileri; siyasete başladığı ilk günden beri her daim ifade ettiğim gibi bir araç görerek milletimizin birlik ve beraberliğini, vatanın bölünmez bütünlüğünü, demokrasiyi, Cumhuriyet'i güçlendirerek güçlü bir geleceği bu ülkede var etmeyi hedefliyoruz.

En temelde odaklanmamız gereken şeyin mensubu bulunduğumuz siyasi partilerin başarısı değil, siyasi partilerin varlığı da değil, ülkemizi refaha ve mutluluğa taşıyacak olan ilke ve değerler olduğuna inanırım. Gerçek anlamda milleti birleştirecek, milleti bir arada ve dimdik ayakta tutacak bakış açısı da budur. Siyasi partiler; Cumhuriyet, demokrasi, hukuk devleti, laiklik, sosyal devlet, insan hak ve özgürlükleri, sosyal refah, insani kalkınma ve bu gibi değerleri hayata geçirdikleri ölçüde anlamlı kurumlardır. Eğer siyasi partiler; bir kişinin idealleri, bir kişinin bekası, bir kişinin geleceği ile bağlantılı bir pozisyonda ise Allah öyle bir akıldan, öyle bir bakış açısından, öyle bir siyasi partiden bu memleketi ve geleceğimizi korusun.

İlle de fanatizm sergilemek gerekiyorsa siyasi partilere değil, bu ülke ve değerlere bağlılıkta bir fanatizm sergilenmeli. Siyasetin temel amacını geri plana atan, kendi iktidarını her şeyin tek çözümü gibi dayatan partizan akıl

ve partizan ruhtan kesinlikle ülkemizi arındırmak ve tabiri caizse ebedi şekilde kurtarmak mecburiyetindeyiz. Kendini millî iradenin üzerinde gören, ülkenin sahibiymiş gibi davranan tek adam aklının yerine milletin ortak aklını, 86 milyon vatandaşımızın ortak aklını hakim kılarsak partizanlığı, siyasi partiler başta olmak üzere tüm kurumlardan, hele hele milletimizin sahibi olduğu ortak kurumlardan söküp atmalıyız.

Her birimiz, mensubu olduğumuz partilerle elbette gurur duyuyoruz. Her yerde söylüyorum, partimle gurur duyuyorum. Partimin de partililerimin de gurur duyduğu görevler yapmak istiyorum. Partilerimizin başarısı için canla başla çalışıyoruz ama bu sevgi ve bağlılığı partizanlıktan ayırıştırıp objektif ilkesel bir temele oturttuğumuz ölçüde partilerimizi de yüceltiriz. Ben 2008 yılında siyasete karar verdim ve partime üye oldum. Daha sonra Allah nasip etti; milletin takdiriyle Beylikdüzü'nde, birilerine göre kıyıda köşedeki bir ilçede belediye başkanı oldum. Sabahın çok erken saatlerinde, halkımızla buluşup tebriklerini kabul edeceğim ilk günümde eşim, annem ve babamla kimse gelmeden oraya gittik. Kendimizce birbirimize şans diledik, dualar ettik, sarılıp öpüştük. Babam bana dedi ki "Partine layık ol. Partinin insanlarının seni seveceği şekilde görevini yap. Partinin en çalışkanı ol, en önde koşanı ol ama partizanlık yaptığın an benim evladım değilsin." O günden bugüne bu tavsiyenin zihnimden çıkmadığını sizlerle paylaşmak isterim. Bunu, birazdan bahsedeceğim siyasi farklılıklar babama söyletmedi.

Babamın da elbette ki siyasi görüşü vardır ama eminim o da siyasette elde ettiği deneyimlerden, yaşamı boyunca tanık olduğu partizanlığın etkilerinden dolayı bana bu tavsiyeyi vermek zorunda kaldığı diye düşünüyorum.

İçerisinde farklı siyasi görüşlere sahip kişiler olan, Trabzonlu geniş bir ailenin çocuğuyum. Siyasetin o gergin ve kavgacı yönü ailemize sirayet etmediği için kendimi şanslı görüyorum. Örneğin rahmetli dedem 50'lerin, 60'ların, bir kısım 70'lerin; babam 60'ların, 70'lerin 80'lerin insanı. Bugün bizim hizmet ettiğimiz özellikle genç neslin de biraz 90'ların, 2000'lerin, hatta neredeyse 2010'ların evlatları olduğunu görüyorum. Dolayısıyla bugünkü gergin ortamın onların gelecekte daha demokrat, adaleti önde tutan bir anlayışa sahip olmaları noktasında bize gerçekten çok daha yüksek seviyede sorumluluk yüklediğini düşünüyorum. Çünkü bahsettiğim bu evrensel değerlerimiz hususunda çok büyük tahribatın olduğu günleri yaşamaktayız. Ülkemiz zor günlerden geçmekte. Rahmetli dedem 1960'larda ve 70'lerde, fanatik sayılacak derecede Adalet Partiliydi. Süleyman Demirel'in genel başkan olduğu o dönemlerde partinin üyesiydi. Babam, Anavatan Partisi'nin kurucusuydu. Trabzon merkez ilçe başkanıydı. Benim ortaokul ve lise yıllarıma denk gelen bir dönemde siyaset yaptı. Anne tarafından dedem, Cumhuriyet Halk Partiliydi. Sayarsam inanın Millî Selamet Partili de vardı. Bu arada genç nesilden amcalarım Milliyetçi Hareket Partiliydi. Bu benim o kadar büyük bir şansım ki bir daha doğacak olsam gene böyle bir ailede doğmak isterdim. Rahmetli dedemin kendisinden

yaşça büyük bir ortağı vardı, kereste tüccarlığı yaparlardı. Ortağı aynı zamanda bacanağıydı. O da sağlam bir Cumhuriyet Halk Partiliydi hem de hafızdı. Dedem onun en çok onda biri kadar Kur'an okuyabilirdi. Rahmetli dedemle rahmetli ortağı, aramızdaki adıyla Hasan Ağa'nın atışmaları, hâlâ kulaklarımda çınlar. Öyle tatlı öyle nüktedan... Bütün mahalle, bütün esnaf güler eğlenirdi ve bu şekilde günler yaşanırdı. Allah nasip etti, ben de İstanbul'da bu güzel Cumhuriyet'in 40 haneli köyünde doğmuş bir Ekrem İmamoğlu olarak Cumhuriyet'in kurucusu Cumhuriyet Halk Partisi'nin hem ilçe başkanı hem ilçe belediye başkanı hem de İstanbul büyükşehir belediye başkanı oldum. Bu ne büyük bir Cumhuriyet nimetidir.

Ne kadar farklılıklarımız olsa da ailem, akrabalarım beni rahatlıkla eleştirebilirler. Sevgi ve saygımıza asla halel getirmeden siyasi konularda tartışabiliriz ama biliyorum ki siyasi fikir ayrılıkları nedeniyle birbirleriyle konuşamayan, konuşmayan nice akrabalar ve arkadaşlar var. Komşular var, birbirine selam vermeyen insanlar var. Toplumu bu hale getiren, "biz ve onlar" diye milleti kutuplaştıran, kendini yargı yerine koyup insanları kolayca terörist ilan eden akıl bu ülkeye çok kötülük etmiştir. Ne yazık ki etmeye de devam ediyor. Maalesef ifade özgürlüğünün yasaklarla, cezalarla ağır bir saldırı altında olduğu bir ülkede yaşıyoruz. Bir sözü iktidar mensupları söylediğinde ifade özgürlüğü, bir başkası söylediğinde suç, hatta suçtan öte hapse girme zemini olabiliyor. Eleştirel bir söz, derhal suç kabul ediliyor. Eleştiri; cinayet, gasp, tecavüz ve dolandırıcılıktan daha büyük bir suçmuş

gibi muamele görüyor. Böyle bir ülkede rahmetli Demirel'in talebi ne kadar değerli hale geldi öyle değil mi? Konuşan Türkiye bugün suçlu muamelesi görüyor.

Bu anma toplantısında Süleyman Demirel'in fikirlerini, siyasi yaşamını, bu yönleriyle ele alıp değerlendirecek kıymetli büyüklerimizi can kulağıyla dinleyeceğiz. Ben bu açılış konuşmasında sadece Demirel'in millî iradenin üstünlüğüne olan samimi inancının ve sıklıkla vurguladığı hürriyetçi demokrasi fikrinin ülkemiz adına bugün ne kadar değerli olduğunu bir kez daha hatırlatmak isterim. "Türkiye Büyük Millet Meclisi, hürriyetçi demokratik sistemin kalbidir." diyen Demirel, hürriyetçi demokrasinin ne olduğunu da şöyle ifade ediyor: "Hürriyetçi demokrasi, bir ülkenin halkına sadece güvenlik veren ama güvenliğin dışında başka bir şey vermeyen rejimin adı değildir. Hürriyetçi demokrasi, hem mal ve can güvenliğini hem hürriyeti hem ekmeği beraberce veren rejimin adıdır. Vatandaş, hangisini tercih ediyorsanız bunlardan birisini tercih edin, şeklinde bir anlayışla karşı karşıya bırakıldığı takdirde rejim, rejim olmaktan çıkar." Ne güzel bir söz. Bugün Türkiye'de mal ve can güvenliğini layıkıyla sağlayamadığımız gibi vatandaşın sofrasındaki ekmeği de küçülten, seçme ve seçme seçilme hakkı da dahil olmak üzere, hak ve hürriyetleri kısıtlayan bir iktidar dönemindeyiz. Ortaya bir beka sorunu atılıyor ve vatandaşa ne deniyor biliyor musunuz? Ey vatandaş! Ekmeği, hürriyeti bir kenara bırakın. Ben sizin güvenliğinizi sağlayacağım, diyor. Bunu her seçim öncesi, her kritik dönemde yapmaya gayret ediyorlar ama

güvenliği de doğru dürüst sağlayamıyorlar. Bundan hep birlikte kurtulmamız gerekiyor. Yeni bir versiyonu da bugün sahnede. Ancak bu yapı içerisinde ülkenin hiçbir sorununun temelden ve kalıcı bir şekilde çözmenin mümkün olmadığını da biliyoruz. 22 yıl sonra, "İşte bu sorun çözülmüştür." denecek bir tek sorun çözümünü dahi göremiyoruz.

Türkiye'nin ağır sorunları vardır. Bu sorunlar; Cumhuriyet'e, demokrasiye, millî egemenliğe inancı olmayan hiçbir kişi ya da kadro tarafından çözülemez. Rahmetli Demirel mühendisti, başbakandı, dokuzuncu cumhurbaşkanıydı ama en önemlisi, kendini her şeyden önce Cumhuriyet'in bir evladı olarak görüyordu. Bu köylü çocuk, İslamköy'den başlayan hayat yolculuğunda tüm ilerleyiş ve yükselişlerin Cumhuriyet sayesinde olduğuna yürekten inanırdı. Cumhuriyet'in eşitlikçi, aydınlanmacı, kalkınmacı özüne derinden bağlıydı. Demirel'i bu yönüyle daha fazla anlamaya çalışmanın özellikle ülkemizin bugünkü koşullarında çok değerli olduğuna inanıyorum. Sadece kendisini yerden yere vuran yazılara, karikatürlere, tiyatro oyunlarına ve şarkılara gösterdiği büyük ve derin hoşgörü bile demokrasimizin son yıllarda yaşadığı irtifa kaybını göstermeye yeter. Demirel'in hoşgörüsü, yeniden nasıl yükselebileceğimize dair çok değerli ipuçları vermektedir.

Rahmetli Süleyman Demirel'i sevgi, saygı ve rahmetle anıyorum. Bu toplantıyı düzenleyen Ülke Politikaları Vakfının yöneticilerine çok teşekkür ediyorum. Bundan sonraki kıymetli konuşmacıları da keyifle takip edeceğim ve

onlardan çok şey öğreneceğim. Hepinize teşekkür ediyor, güzel bir gün olmasını diliyorum. Sağ olun, var olun.

SUNUCU: Sayın Ekrem İmamoğlu'na konuşması için çok teşekkür ediyoruz. Liderliğe ve siyasete bakışları ile ilgili ipuçları verdi. Hepimizin Cumhuriyet'e, Atatürk'e borcu var. Sayın Demirel bunun çok farkındaydı ve bu borcu ödeyenlerden oldu. Dilerim hepimize nasip olur. Şimdi konuşmalarını yapmak üzere İyi Parti Genel Başkanı Sayın Müsavat Dervişoğlu'nu kürsüye arz ediyorum.

MÜSAVAT DERVİŞOĞLU: Nasıl konuşacağım bilmiyorum. Gençlik yıllarımdan beri siyasetin içindeyim. Hep Süleyman Demirel, Alparslan Türkeş, Necmettin Erbakan, Turgut Özal, Turan Feyzioğulları ve daha nice-lerinin karşısında konuşmayı hayal etmiş ve ne kadar zorlanacağımı da kestiremediğimi hissetmişim. Şimdi onların hizmet yolculuklarında yanlarında olan çok kıymetli büyüklüğümün, bu ülkenin birçok sorununun çözülmesinde emeği ve gayreti olan Süleyman Demirel dostlarının, Türkiye'deki demokrasi yolculuğu mihmandarlarının Türkiye bugün hangi noktada olursa olsun hâlâ bir umut var demek üzere bu salonu doldurmuş olmaları çok kıymetli. Burada bulunan herkes, bu kürsüye çıkanlar tarafından ismiyle anılmaya layıktır. Bu kıymetli topluluğu huzurlarında saygıyla eğilerek selamlıyorum.

Bu toplumun birçok ferdi Süleyman Demirel'i çok önceden tanıdı ama onu çok geç anladı. Belki de kaybettiğimizde anladık Süleyman Demirel'in hayatımızdaki izlerini. Ben

1960 doğumluyum. Rahmetli Demirel, ömrümün 55 yılına dokunmuş önemli bir devlet ve siyaset adamıydı. Vasıfları sadece bir siyaset adamı olmaktan ibaret değildi. Demirel, hayatımızın her yerine dokundu.

1965'te ihtilal olduğunda çocukluktan delikanlılığa geçmek üzereydim, bu sefer Süleyman Demirel'e dokundular. Ona dokunuşları bizim hayatımıza da dokundu. Çocukluktan delikanlılığa geçerken 12 Mart Muhtırası ile karşı karşıya kaldım. 20 yaşına geldiğimde, delikanlılıktan olgunluğa doğru geçmek üzereyken bu sefer 12 Eylül oldu. Sadece Süleyman Demirel'e değil hepimize birden dokundu. İhtilaller, kendi mantıklarına uygun nesiller yetiştirmek ve kendi mantıklarına uygun düzenler oluşturmak için yapılır. Ömrünün ilk 20 yılında bu kadar çok müdahaleye kalmış birisi, şayet aklını zayı etmediyse, hâlâ Türkiye için besleyeceği büyük umutlar varsa ve bu umutları gerçekleştirmek üzere bir siyasi yol haritası tanzim etmişse geride bıraktıklarından mutlak örnek aldığı bir şeyler olsa gerektir. Ben çocukken ihtilal, çocukluktan delikanlılığa geçerken muhtıra, gençken darbe görüp onun mağduru olmuşsam ve bugün tımarhanede değil bir siyasi partinin genel

başkanlığı makamında oturuyor ve Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde bulunuyorsam bunu Süleyman Demirel'in çizgisine, doğrularına ve şahsiyetine borçluyum. Çünkü o bize, neyle karşı karşıya kalırsak kalalım, çareyi demokraside aramayı öğretti.

Yol arkadaşlarının huzurunda Demirel'i nasıl anlatacağım? Ancak hislerimi anlatabilir, Demirel deyince aklıma gelenleri sizlerle paylaşabilirim. Sayın Büyükşehir Belediye Başkanımız kendi ailesinden örnekler verdi. Gerçekten günün siyasetine çok uygun bir profil. Ailede bir taraf Cumhuriyet Halk Partili, bir taraf Adalet Partili, baba Anavatan Partili, amcalar Milliyetçi Hareket Partili. Sayın Ekrem İmamoğlu'nun ifadesine göre aslında bir merkez tanımlanıyor. Sosyolojik merkezin siyasete yansıdığı alan tanımlanıyor.

Süleyman Demirel'in bir merkez tanımı vardı. Ona göre merkez, pergelin ucunun konulduğu ve bir daireyi kuşatan alanın ortasındaki sıradan bir nokta değildi. Süleyman Demirel'e göre merkez, toplumda birbirinden en uzak unsurların köşelerden çıkıp birbiriyle buluştuğu bileşkeydi. Demirel merkezi tanımlarken sadece kendine ait fikirleri temsil etmiyordu. Siyasette merkezin nasıl tahrip edildiğini hepimiz biliyoruz, bunun neticesinde o çemberin ortasındaki nokta yalnız kaldı. Şu anda da Türkiye'de herkes siyasette merkezin nasıl inşa edileceğini konuşuyor. Merkez diye tarif ettiğiniz, çemberin ortasında tek bir nokta olarak kalırsa bütün inançlar, ideolojiler, geçmişler, hedefler o çemberin etrafına dağılır. Bugün siyasete düşen asıl görev,

Türk milletini millet yapan millî ve manevî değerlerin o çemberin içinden çıkıp bir alanda toplanmasıdır. İşte o alan, Süleyman Demirel'in samimiyet alanıdır.

Ben ömrümün kırk yılını tek rozetle geçirdim. Sonra da Cenabı Allah nasip etti, bir partinin kuruluşuna katkı sağlamaya çalıştım. Uzunca bir zamandan beri örgütlü hayatın içindeyim. Rahmetli babam da siyasi geçmişi itibarıyla Adalet Partiliydi, Süleyman Demirel hayranıydı. Bunu taltife mazhar olmak için söylemiyorum. Süleyman Demirel'i anladığımı zannediyorum. Süleyman Demirel'in elektrik direklerinde neden tel olduğunu, köy okullarında neden kara tahta olduğunu; fakir fukaranın, çiftçinin, emeklinin, köylünün sofrasında neden lokma olduğunu anlayanlardan olmayı istediğim için konuşuyorum. Onu özlüyorum, hoşgörüsünü özlüyorum, demokrasiye olan bağlılığını özlüyorum, şartlar ne olursa olsun mücadeleyi bırakmayan azmini özlüyorum.

Sadece onu değil, o dönemde siyasetle iştigal eden ve Türkiye'nin aydınlık ufuklarla buluşmasına katkı sağlamak üzere siyasi yolculuklarını sürdüren hemen herkesi özlüyorum. Bir bölümüyle muvafıktık, bir bölümüyle muhaliftik, bir bölümüyle muarızdık ama hepsini özlüyorum. Süleyman Demirel'in samimiyetini, Ecevit'in nezaketini, Necmettin Erbakan'ın inançlarına bağlılığını, Alparslan Türkeş'in mücadelecî ruhunu çok özlüyorum. Onlara bakarak aslında Mustafa Kemal'i özlediğimi görüyorum. Şimdi çıktığımız yolculuk, hiç kolay bir yolculuk değil. Dün de kolay değildi. Dün Süleyman Demirel'in ve diğer

siyasi şahsiyetlerin önüne koyulan engellerin misli, bizlerin önüne çıkartılacaktır. Cenab-ı Allah herkese Süleyman Demirel'deki basireti ve dirayeti nasip etsin. Başına ne gelirse gelsin, ona devlete küsmemeyi öğreten ruhun günümüzdeki temsilcisi olmayı becerebilsin. Darbelerle yıkılsın, sandıklarla gelsin. Darbeyi temenni etmiyorum ama o iradeyi ortaya koymayı becerebilsin.

Demirel deyince bir Cumhuriyet çocuğunu, bir Cumhuriyet mucizesini görüyoruz. Köylü olduğunu asla inkâr etmeyen ama köylülükten nemalanmaya uğraşmayan bir dünya görüşünün sahibiydi. Köylüydü ama öyle bir ufkun sahibiydi ki köylülük ve çiftçiliği birbirinden ayırmayı da becerebiliyordu. 1960 doğumluyum. Cumhuriyet'in banisi Mustafa Kemal Atatürk ve Cemal Gürsel hariç bütün cumhurbaşkanlarını görebilme imkânını elde etmiş bir memleket evladıyım. Yaşı bana yakın olanlar, bütün o dönemin cumhurbaşkanlarını şu ya da bu vesileyle görmüştür. Ama şimdiki cumhurbaşkanını ancak uzaktan görebiliyoruz. Bizim uzaktan görebildiğimiz cumhurbaşkanını halk nerede görüyor, onu da sizlerin takdirine bırakıyorum. Hepsinden öğrendiğimiz doğrular ya da uygulamalarından kaynaklı birtakım olumsuzluklar var ama bu olumsuzlukların hepsinden Türkiye'nin geleceği için güzel bir şey çıkarmaya muvaffak olabildik. Bugünkü rejim ya da bugün yürürlükte olan sistem, bizi dünyanın güzelliklerinden koparmış gibi görünebilir. Hatta dünyanın güzelliklerinin telaffuz edilmesinin önünü kesiyor da olabilir. Otokrat lider tipinden bahsedildi. Bugün iş başında bulunan cumhurbaşkanının

dünya siyasi tarihindeki herhangi bir tanıma karşılık olabileceğini düşünmüyorum. Çünkü Tayyip Erdoğan'da hiçbir şey bulamıyorum. Sayın Erdoğan'da şunu görüyorum. Kendisinde olmayan kerametın halk tarafından kendisine bahşedildiği bir lider tipi. Yarattığı sorunları çözme iradesi sergilemeye kalkışan, bunları çözerken taltife mazhar olmaya çalışan, kucaklaştıran değil kutuplaştıran, ufku ve vizyonu olmayan bir lider tipi görüyorum. Onda ne Süleyman Demirel'i görüyorum ne Bülent Ecevit'i ne Türkeş'i ne de Necmettin Erbakan'ı görüyorum. Recep Tayyip Erdoğan'a baktığım zaman ne özünde ne aksinde hiçbir olumlu ize rastlamaya muvaffak olamıyorum. "O zaman 22 yıldır nasıl seçim kazanıyor?" sorusuna cevap vermesi icap eden insanlar olarak burada bulunuyoruz. Birtakım yanlışlıklar ve stratejik hatalar yüzünden, ülkenin başında 5 dakika bile kalmasına müsaade edemeyeceğimiz birinin 22 yıl iş başında kalmasına vesile olanların öz eleştirisi yapma vakti geliyor da geçiyor. Şimdi şapkamızı önümüze koyacağız. Sadece kendi hayatımızın değil Türkiye'nin geleceğinin bu karanlık tünelden çıkması ve aydınlık yarınlarla buluşmasını temin etmek amacıyla yeniden el ele, gönül gönüle vermeye gayret edeceğiz.

Ben burada kendimi bu topluluğun yabancıları gibi hiç hissetmedim. Hayatım boyunca hissetmedim, bundan sonra da hissetmeyeceğim. Siyaset nereye savrulursa savrulsun yine Süleyman Demirel'in samimiyetini özlemeye devam edeceğim. Video gösterimi esnasında da sunuldu. "Benim bütün hayatım bozkırın yeşille olan mücadelesiyle geçti." diye

isyanını ifade etti. Ben de buradan diyorum ki topraklar sulanır cennet mekân Süleyman Demirel ama senin kuraklığını giderebilmek bugün bakıldığında çok kolay görünmüyor. Hepinizi sevgi ve saygılarımla selamlıyorum. İyi ki varsınız. Sabrınız ve dikkatiniz için teşekkürlerimi arz ediyorum.

SUNUCU: İçten konuşması için Sayın Müsavat Dervişoğlu'na çok teşekkür ediyoruz. Değerli konuklar, salonumuzda Demirel'in sevenleri, Demirel ekolünden etkilenen geçmişte ve günümüzde siyaset yapan katılımcılarımız var. Doğru Yol Partisinin son genel başkanı

Sayın Cenk Küpeli aramızda. Programımızın bu aşamasında, sözü Sayın Demirel'i çok yakından tanıyan konuklarımıza vereceğiz. Eski Çevre Bakanı Sayın Hamdi Üçpınarlar, moderatör olarak görev yapacak. Konuşmacılarımızı arz ediyorum. Türkiye Büyük Millet Meclisi önceki başkanı ve önceki Dışişleri Bakanı Sayın Hikmet Çetin, Eski Millî Eğitim Bakanı Sayın Ali Nail Erdem, Eski Devlet Bakanı Sayın Cavit Çağlar, Prof. Dr. Sayın Mehmet Haberal, Prof. Dr. Sayın İlber Ortaylı. Moderatörümüzü ve konuşmacılarımızı sahneye arz ediyorum.

HAMDİ ÜÇPINARLAR: 1950 yılında Amerika'daki stajından döndükten sonra Türkiye Cumhuriyeti'nde Devlet Su İşleri müdürü olarak devlet kademesinde görev alan, 1962'de Adalet Partisi'nin ilk kongresinde genel idare kurulu üyesi olarak siyasi hayata başlayan, 1964 yılında Adalet Partisi genel başkanı olmak suretiyle başbakan ve cumhurbaşkanı olarak ülkeye hizmet etmiş olan, Cumhuriyet âşığı ve demokrasi sevdalısı Merhum Süleyman Demirel'i anma

toplantısına hoş geldiniz. Biraz sonra kendisiyle birlikte devlet hizmetinde bulunmuş, siyasi arenada görev almış değerli konuşmacılar sizlere hatıralarını anlatacaklar.

Öncelikle panelistlerimizin kısaca öz geçmişlerini sizlere aktaracağım. Panelist olarak bugün aramızda bulunması gereken eski meclis başkanımız Sayın Hüsamettin Cindoruk, maalesef rahatsızlığı nedeniyle aramızda olamadılar. Kendileri bize bir video gönderdiler. Şimdi bu videoyu izliyoruz.

Hüsamettin Cindoruk video gösterimi

HÜSAMETTİN CİNDORUK: Sayın Demirel’le, rahmetli demeye dilim varmıyor, aramızda 70 yıllık bir dostluk var. Ben 50’li yıllarda Demokrat Parti Gençlik Kolları başkanırken Adnan Menderes iki tane prensini örnek almamızı isterdi: Süleyman Demirel ve Altemur Kılıç. Altemur Kılıç, Hakkari’de radyo açmıştı, çok büyük başarıydı. Demirel ise barajlar yapıyordu. Her ikisi de zaman zaman bize brifingler verir, gençlik kollarındaki Demokrat Partili gençlere önderlik ederlerdi. Sonraki yıllarda Altemur Kılıç’ı Yassıada’da savunmak mecburiyetinde kaldım. Demirel ise dostumuz, aile büyüğümüz ve genel başkanımız olarak kaldı. Yıkılmaz devrilmez, vazgeçmez, korkusuz, tam demokrat bir siyasetçiydi. Onu anmak için toplananları saygıyla selamlıyorum. Bu toplantıyı tertip edenleri de kutluyorum.

Demirel bir şahıs değil kurumdur. Türkiye Cumhuriyeti’ni ayakta tutan temel kurumlardan biridir. Bence içimizde Atatürk’ü en iyi anlayan oydu. Atatürk’ün muasır medeniyet seviyesine çıkma hedefini benimsemiş ve hayatına tatbik etmişti. Öylesine önemli işler

başardı ki bunları tek tek sıralamaya vaktimiz olmayabilir ama en büyük başarısı şudur: Siyasi hayatta Adnan Menderes’in yapıcı, inşacı, muasır medeniyetler seviyesine ilişkin hamleler yapan tutumunu benimsemiştir. Tam demoklattı. Ben Demirel’in kızdığını görmedim, kızar gibi yapardı. Herkese eşit derecede muamele eder, demokrasi kurallarını uygulardı. En sevdiğim tarafı ise iyimser olmasıydı. Büyük işler başarmasının sebebi de budur. GAP, bence onun en büyük eseridir. Ama onu uygulamaktan vazgeçen insanlara da yazıklar olsun. Anadolu’yu karış karış bilirdi. Bir başka özelliği de köyde yetişmiş ilk Cumhuriyet çocuğu oluşuydu. Cumhuriyet’in ilk yıllarında doğmuş ve eğitimini Cumhuriyet’in okullarında almıştı.

1983 yılında Kenan Evren bizi Zincirbozan Hapishanesi’ne koydu. Burası âdetâ bir toplama kampıydı. İki tane senato başkanı vardı: Sabri Çağlayangil ve Sırrı Atalay. Parti başkanlarından Deniz Baykal, Süleyman Demirel, CHP’liler ve Demokrat Partili bizler. Zincirbozan, Çanakkale’nin bir kıyısında, on dönümlük bir arsadaydı. Oraya gittiğimiz zaman sağ olsun çok terbiyeli subaylar, askerler, astsubaylar bizlere çok itina gösterdiler. Ertesi gün Ankara’dan Demirel geldi. Ben İstanbul’dan gitmiştim. Demirel Ankara’dan Necmettin Cevheri’nin kullandığı bir arabayla gelmişti. Kendisini bir odaya koydular. Elini yüzünü yıkadıktan sonra yanıma geldi ve koluma girdi. 500 metrelik bir yol vardı, orada yürümeye başladık. “Nasıl burası?” diye sordu. “İyi, saygı gösteriyorlar ama özgürlüğümüz yok.” dedim. Kapıda askerler nöbet

tutuyor, kimseyi içeri sokmuyor, bizi de dışarı çıkartmıyorlardı. “Biz Ankara’da arkadaşlarla parti kurmaya karar verdik.” dedi. Çünkü 79 Sayılı Tebliğ’le Büyük Türkiye Partisi’ni kapatmışlardı. Biz de onun koruyucuları ve yöneticileri olarak bir deklarasyon yayınladık. Siyasi yasaklar koyarak bizi bir toplama kampından farksız olan Zincirbozan’a kapatmışlardı. Partiyi nasıl kuracağımızı konuşurken adının Doğru Yol Partisi olacağını ifade etti. Bana daha çok temizlik dükkânı adı gibi geldiğini, Demokrat Parti’nin devamı olacak başka bir isim bulabileceğimizi söyledim. “Sen isme karışma, bizim halkımız onun sırat-ı müstakim olduğunu anlayacak ve çevresinde toplanacaktır.” dedi. Ardından, “Biz bu Kenan Evren’in emir erleri miyiz? Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarıyız. Başımızı kaldıracakız, sen var mısın?” diye sorunca “Varım.” yanıtını verdim. “O zaman İstanbul örgütünü kurma işini sana bıraktım. Hadi iki günde kur bakalım.” dedi.

Orhan arkadaşımız vardı, gelip gidiyordu, yeğenim diye yazdırmıştım. O gelince bir program yapalım demem üzerine “Ben program falan anlamam. İki gün sonra parti örgütünün kanaviçesini bana vereceksiniz.” yanıtının ardından gülmeye başladı. Masa yoktu, iki tane sehpayı yan yana koydu. Çantasından kağıtlar çıkardı. Nerelere mektup yazmış, kimlere telefon etmiş, hangi partili arkadaşlarla konuşmuş, hepsini yazdı. Siz partiyi kurmuşsunuz zaten dediğimde “Eksiği var. İstanbul örgütünü kurmalı.” yanıtını verdi. Allah rahmet eylesin, yılmayan bir insandı. Yemek yemeyi, kahve içmeyi, su içmeyi beklemeden parti

kurmayı zorluyordu. Ben de zaten hazırdım. Doğru Yol Partisi bu şekilde kuruldu. Bir hapishanede kurulan belki de ilk partidir. Çok da tutuldu. Demirel’in dediği doğrudu, halkın belleğinde sırat-ı müstakim olarak yer aldı. Sonra ben genel başkan oldum. Genel başkanlığı, ilk kongrede Demirel’in yasakları kalkınca devredecektim. Bana “emanetçi” lakabını taktılar, hiç yüksünmedim. Kendisinin emanetçisi olmaktan gurur duydum. Bugün de onur duyuyorum. İlk büyük kongreyi yaptığımız zaman emanet ona devrettim. Bana acele ettiğimi söyleyince “Hak acele edene verilir. Siz hak ediyorsunuz. Sözümde durmak istiyorum. Emanetçi olmaktan da iftihar ediyorum.” dedim.

Bir süre sonra Demirel başbakan oldu, ardından cumhurbaşkanı oldu. Büyük Türkiye Partisi’ni kapattıkları, bizleri ve ahir yaşlarında İhsan Sabri Bey’i, Sırrı Atalay’ı Boğaz’ın rüzgârıyla muhatap ettikleri ile kaldılar. Kenan Evren ve öteki generallerin hepsi geldi geçti ama Demirel hâlâ belleklerde yaşıyor, tarihte var. Onu yıldırma mümkün değildi. İyi tarafı, her şeyi terbiye dahilinde yapmasıydı. Hukuka saygılıydı. Ben onun kadar hukuk bilen bir mühendis olduğunu sanmıyorum. Zincirbozan’a gelir gelmez bütün arkadaşlara, “Dedikoduyla vakit geçirmeyelim, seminerler yapalım.” dedi. İlk semineri de Deniz Baykal’a verdi. Baykal “Japon mucizesi” başlıklı harika bir seminer verdi. Ben anayasa anlattım. Mehmet Gölhan sanayileşmeyi anlattı. Türkiye’nin iktisadi projelerini ise Demirel anlattı. Ali Naili şiir yazdı. Zincirbozan’ı bir cazibe merkezi haline getirdik.

Neşriyat yapıyorduk. Baktılar ki başa çıkamıyorlar, rahat durmuyoruz. Zincirbozan siyaset merkezi haline geliyor, 4 ay sonra bizi saldırlar. Haziranda girip kasımda çıktık.

Ondan sonra da Demirel’le beraber siyasi hayata devam ettim. Bundan da şeref duyuyorum. Ben meclis başkanırken kendisi cumhurbaşkanı seçildi. Çankaya Köşkü’ndeki son cumhurbaşkanıdır. Ben onun kadar sağlam bir Atatürkçü olduğunu düşünmüyorum. Şimdi teğmenlerimiz “Atatürk’ün askerleriyiz.” diyorlar ya, Demirel de Atatürk’ün askeridir, ben de öyleyim. Atatürk Türk ailesinin büyüğüdür. Var olsun Atatürk. 92 yaşındayken insanın aklına hatıralar yağmur gibi yağıyor. Demirel’le ilgili sonsuz hatıralarım var ama en kıymetlisi, onun azimkârlığını gösteren Zincirbozan hatırası. Terini silmeden parti kuruyor, görev dağıtıyor. Harika bir demokrattı.

HAMDİ ÜÇPINARLAR: Sayın Cindoruk, 50’li yıllarda genç bir avukat olarak Demokrat Parti Gençlik Kolları genel başkanlığı yapmak suretiyle siyasi hayata girmiştir. 1960 İhtilali’nde, rahmetli Polatkan ve diğer sanıkların avukatlığını yapmış; Yassıada’da hapis yatmıştır. Bilahare Adalet Partisi’nde İstanbul il başkanlığı, Doğru Yol Partisi’nde genel başkanlık yapmış; ardından TBMM başkanlığı görevini üstlenerek Türkiye’ye hizmetlerini sunmaya devam etmiştir. Bugün evinde istirahat etmektedir. Kendisine geçmiş olsun dileklerimi sunarak sağlıklar diliyorum.

Ülke Politikaları Vakfı ve 100. Yıl Komitesi’nin müştereken hazırladığı bu programda, Vakıf Başkanı vakfın faaliyetlerini ve

kendilerini takdim ettiler. Arkadaşlarımın bazıları bana 100. Yıl Komitesi’nde kimlerin olduğunu sordu. Bu komite, Demirel sevgisine sahip olan ve hür demokratlar grubu olarak siyasi yelpazede yer alan, siyasi partiler ve sivil toplum örgütleri içinde faaliyet sürdüren komitenin adıdır. Bu davete böyle bir iştirak ve teveccühün gösterilmesi bizleri memnun etmiştir.

Ankara Siyasi Bilgiler Fakültesi ve Dil-Tarih Coğrafya Fakültesi mezunu olarak tarih alanında hizmet görmeye devam eden, Topkapı Sarayı Müzesi müdürlüğü yapmak suretiyle oradaki tarihi bizlere sevdiren, Avrupa İranoloji Cemiyeti üyesi olan ve 5 lisan bilen Sayın Profesör Doktor İlber Ortaylı’ya söz vermek istiyorum.

İLBER ORTAYLI: Çok teşekkür ediyorum devletli bakanım. Devletli bakanlarım, muhterem milletvekillerimiz, değerli parti genel başkanlarımız, değerli büyükşehir belediye başkanımız, fehametli rektör hocamız, çok muhterem büyüklerim, hanımefendiler ve beyefendiler. Bugün Türkiye tarihinin müstesna bir liderinin 100. doğum yılını kutluyoruz.

Cumhuriyet çocuklarının yaşadıkları devir itibariyle ve o devreye intibakları bakımından kendilerine has bir yapıları vardır. Bu kişilerin hepsini portreler olarak tanımak zorundayız. Demirel'in ise portre olarak tanınması bir zaruret olduğu gibi daima sürprizler arz eden bir karakteri vardır.

Ben onlardan sonraki ikinci kuşağa mensubum. İkinci kuşak gençler, demokrasi çocuklarıydı. Gözümüzü açtığımız vakit Türkiye'de sandık kurulmuştu ve tanıdığımız hükümetlerin, politikacıların hepsi sandıkla gelen insanlardı. Türkiye çok partili bir rejimin kendine has bebeklik ve çocukluk sancılarını çeken, büyüyen bir toplumdur. Korkunç bir cihan harbinden çıkmıştı ve o harpten sonra ikincisine girmemek akıllılığını göstermişti. Kendine göre çalışan bir yapısı vardı, belki cehalet vergisi dediğimiz hatalar yüzünden iktisadi hayatında bazı handikaplar atlatsa da kalkınan bir ülkeydi. Bir imparatorluğun kalıntısıydı, bazı konularda ümitsiz bir portresi vardı ama bu portreyi daha ilk baştan değiştirmiş bir ülkeydi.

Büyük bir imparatorluğun ve onun askerî geleneğinin yetiştirdiği kuvvetli bir asker sınıfının ve eski bir bürokrasinin kalıntısı olan

seçkin bürokratların kurduğu bir Cumhuriyet vardı. Cumhuriyet'i kuran insanların içinde, asırlar boyu az görülen dehalardan birisi vardı: Gazi Mustafa Kemal, sonraki soyadıyla Atatürk, büyük paşamız. Bu büyük generallerin etrafındaki insanların içinde de idealistler vardı. Bunlar sonradan çeşitli partilere girdiler. Bir taraftan da çok büyük bir insan kıtlığı vardı. Birinci Cihan Harbi'nde büyük bir münevver kaybı yaşamıştık. Diğer ülkelerin hiçbirisi, bizim kadar genç ve diri insanların kaybetmemişti. Bunun telafi edilmesi önemli bir sorundu ve Gazi Mustafa Kemal Paşamız, Tanzimat'ın hükümdarı Abdülmecid'in şansına sahip değildi. Maalesef etrafında bir Tanzimat kadrosu yoktu. Buna rağmen yeni bir nesil vardı. Bu yeni neslin içinden Süleyman Demirel çıkmıştır. Şımarık bir çocuk olması gerekirken hiç de öyle olmayan bir Ecevit çıkmıştır. Büyük sanayicilerimiz çıkmıştır. İlk Büyük Millet Meclisi'nin zabıt katibi olacak kadar irfanı ve tahsili olan Vehbi Koç, onun arkasından Afyon'dan Borusan gibi bir tesisi memlekete kazandıran rahmetli Asım Kocabıyık çıkmıştır. Generaller, büyük hekimler çıkmıştır. Bunlar imparatorluğun ürünleridir. Bugün Türkiye tıp alanında çoktan hak ettiği Nobel'i alıyorsa, büyük hastanelerimiz ve hekimlerimiz varsa bu, askerî bir milletin 18. asırdan beri bu ananeyi yeniden ıslah etmesi ile ortaya çıkmıştır. Demirel böyle bir toplumun en alt katmandaki değil Batı Anadolu'daki köylerimizin arasında, ortada sayılabilecek bir düzenden çıkmıştır.

Değişik bir eğitim sistemi vardı. Kendisine ileride gayet küstahça -biraz kendime

batırıyorum çuvaldızı- bir soru tevcih ettim: “Eski Afyon Lisesinde değil de bugünkü Afyon Lisesinde okuyasınız acaba yine Teknik Üniversiteyi kazanır mıydınız?” Maksadım liselerin dejeneri oluşunu tenkit etmekte. “Evet, doğrudur. Yerinde bir soru.” diyerek sorumu ayıplamadı. Türkiye’nin 1930’lardaki Kemalist eğitim budur. Köydeki Demirel’i de Ankara’nın köyü Polatlı’daki Gazi Yaşargil’i de ve sonrasında Nobel alan hocamız Aziz Sancar’ı, Macaristan’dan buraya neredeyse Türkçe bilmeden sığınan Nermin Hocamızı da aynı liselerin içinde okutup adam edecek bir müesseseydi. Tam eşitlikçiydi. Hiçbir toplumda eşitlik olmaz, öyle bir şey dünyada yok fakat Türkiye Cumhuriyeti, eşit maarif sistemini kurmuştu. Bugünkünden farkları buydu ve onlar bize Demirelleri yetiştirdi. Bunu bir tarafa not etmemizi hepinizden istirham ediyorum. Bugünkü Türk toplumunda en önemli şey, bu meseleyi halletmektir.

İnsanların bazıları param varsa iyi okulda okurum diyebiliyor. Bu düşünce yanlış, böyle bir şey olmaz. Okul için para yetmez. İyi okul için de sermaye tek şart değildir. Bazıları da diyor ki çocuklarımıza gerekli ilahi eğitimi verir maneviyatı kazandırırsam iş biter. Hayır bitmez; başka türlü hastalıklar, başka türlü noksanlıklar ortaya çıkıyor. Bütün mesele, Türkiye’nin kabiliyetli evlatlarını eşit derecede eğitebilmektir. Macar bir baronesle iflas etmiş bir Türk müteşşebisin çocuğu Nermin Abadan, Budapeşte’de ortada kalmışken gidip sefire rica ediyor. “Babam öldü, annem de beni okutamıyor. Beni okula yollayın Türkiye’ye.” deyince Sefir Behiç Bey kendisini

Türkiye’ye yolluyor. Başka bir çocuk, “Biz köyden çıktık. Ben doktor olacağım.” diyor ve oluyor. Üstelik o vakitler tıp fakültesine gitmek için Latince lazım. Türkiye onun eğitimini de veriyor. Bütün bunlar Demirel’i ortaya çıkarıyor.

1952 yahut 1953 yılı olmalı, ilkokula başladığım zamanlar, Ankara civarında bir Kafkas köyündeki düğüne gitmek için yola çıktığımızda korkunç bir kalabalığa rastladık. Bugün için normal sayılacak bir kalabalıktı ama o gün için alışılmış bir manzara değildi. Birkaç yüz, belki bin kişilik bir köylü kalabalığıydı bu. Sonradan anladık ki başvekili karşıyorlarmış. Böyle şeylere çok meraklıyım. Hayatımda bu kadar yırtık pırtık, bir tarafı bir tarafını tutmayan, kimi yalın ayak kimi çarıklı kimi de Soğukkuyu lastikli bir kalabalık görmemiştim. Bu kalabalık bağırıyor ve birilerini alkışlıyordu. Geçen, Başvekil Menderes’miş. Menderes’in ağlayarak geçtiğini gördüm. Babam “Bu adam milliyetperver biri.” dedi. Yani sizin anlayacağınız, bugünkü yorumla köylüler; kendilerini bir şekilde refaha götürmeye başlayan, en azından bazı kötü muamelelerden koruyan, kendilerine yeni bir vatandaşlık şuuru veren bir adamı alkışlıyorlar. Adam da onların sefaletine ağlıyor. Sefalet değilse de fakirliğine ağlıyor. Türkiye tarihinde pek sefil olmamıştır. Fakat aynı adamın döneminde biz de başka bir şeye ağladık. İstanbul’un şursuz istimlakında yıkılan Mimar Sinan mescitlerine ve bilhassa Karaahmet Paşa Camii’nin muhteşem sebiline... Benzeri İtalya’da bile olmayan bir fontana. Şunu demek istiyorum. Biz, büyük adamları her zaman görmüşüzdür.

Büyük başbakanlar olmuştur ama bunların içinde itidalle, ölçüyle ne yapacağını bilerek hareket eden Süleyman Demirel'dir. Bunu ben ne zaman anladım? Ankara'da okumama, siyasetin içinde bulunmama rağmen, burada kendileriyle oturmaktan şeref ve bahtiyarlık duyduğum bakanlarımızı çok genç yaştan beri takip etmeme ve siyasetle ilgilenen bir nesilden olmama rağmen -çünkü bizim zamanımızda 12-13 yaşında çocuklar bile parti kavgalarını dinlerler, lafa karışırlar ve ikaz edilirlerdi- işte tüm bunlara rağmen ben Demirel'i ancak 30'lu yaşlarıma yakın tanıdım. Tam portresini ancak o zaman anladım ve bu, portreyi yanlış çizimlerin tashihi şeklinde olmuştur. Bunların üzerinde duracağım.

Birincisi, Süleyman Demirel seçildiği zaman kendisi için Mason dendi. Doğrudur, bunu bugün masonların başkanı olan, dünyaca meşhur bir maşrik-ı azam, ekonomistler dünyasının en önemli alimlerinden olan Remzi Bey de açıkladı. Sonra onun iptal edildiğini, doğru olmadığını söyleyen bir Egeran rapordan bahsedildi. Bilmeniz için söylüyorum. Egeran'ı da takdir ve şükranla anıyorum çünkü bu siyasi mazeretle Demirel'in harcanması, Türkiye için büyük bir kayıp olurdu. Saçma sapan bir görüştü.

İkincisi, Solcular kendisine, bir dönem Morrison firmasında müşavir olarak çalışmış olmasından ötürü "Morrison Süleyman" dediler. 1972-73'te Amerikancı diye saldırılan Başbakan'ın hiç de öyle olmadığını Viyana'daki raporlarda okudum. Viyana o zaman nötr bir memleketti. Doğu Bloku'ndan gelen yarı gizli

raporlar okunabiliyor ve orada hiç öyle denmiyordu. Demirel'in Amerikalıları Türkiye siyasetinden nasıl bertaraf ettiği ve kendisini Doğu Bloku'na nasıl ustalıkla yanaştırdığı aktararak methediliyordu. Zaman geçtikçe anladık ki Türkiye dış ve iç politikada tamamen dengeye ve soğukkanlılığa sahip bir politikacı ortaya çıkarmış. Bu politikacının dünyadaki değeri ve yeri çok farklıydı. Bir kere daha ana muhalefet lideri olduğu günden itibaren, Cumhuriyet'in eski abidesi sayılan ve eski reisicumhur olduğu halde başbakanlık yapan İsmet Paşa ile gayet terbiyeli, akıllı ve düzenli bir ilişkiye girdiğini gördük. Bunları sonradan anladık. Adalet Partisi'nin bazı milletvekilleri, devamlı Paşa'ya hürmetlerin arz ederler ve bir liyezon görevi görürlerdi. Bazı CHP'liler de Demirel'le gayet iyi geçinirlerdi. Bu birliktelik içinde olan Türkiye, bakın nereye geldi.

Ben mihmandardım. Mukadder Sezgin'in yetiştirdiği gençlerdendim. 1962-63 yıllarında, icabında posta trenleriyle Türkiye'nin pek çok yerini gezerdim. Köylülerle, eski gazilerle konuşturdum; insanlarla temas ederdim. 60'ların başında Türkiye bir barut fıçısıydı. İnsanlar birbirlerine saldırmaya hazırdı, provokasyon bekliyorlardı ve bazı sıkıntılar vardı. Bunların üstesinden nasıl gelineceği belli değildi. Bunu hallettiler. Türkiye'yi 60'ların girdabından kurtarıp medeni bir safhaya ulaştırdıkları bugün artık açık. Anayasal bir sistemi kusursuzca tatbik ettiler. 1982'den beri bütün yeni anayasalar tatbik edilemiyor ve problem yaratıyor. 61 Anayasası bu kadar problem yaratmamıştır. Bunda anayasayı hazırlayanlardan çok tatbik edenlerin yani İsmet Paşa idaresindeki koalisyon hükümetlerinin ve ana muhalefetin ilk üç yılda Demirel'de olmasının çok büyük payı vardır.

Türkiye 65 yılında, bugünkü parlamentodan çok daha farklı bir yapıya sahipti. Açık konuşalım, Meclis'te Marksist-Leninist parti bile vardı. Batı demokrasilerinde nasıl varsa bizde de vardı, fazla bir hadise de çıkmadı. Bu sırf milletvekillerinin başarısı değildi. Bunda aynı zamanda o grupları yöneten insanların, mevcut seçim sisteminin de payı vardı. Demirel'in bu konuda görünmeyen ve unutulmayan payını belirtmek zorundayız. Bir konuya daha işaret etmek isterim. Bazıları memnun olmayabilir ama muhakemesini çok yaptım. 1980 Darbesi'nden ben de mutazarrır oldum. Sevdiğim ve bulunduğum üniversitenin içinde birtakım huzursuzluklar ortaya çıktı. Üniversite sistemimizin en büyük kurucularından

ve Türkiye'ye modern tıp eğitimini getiren ve Hacettepe'yi bir üniversite olarak meydana çıkaran İhsan Doğramacı'nın da belki bunda bir kusuru vardı. Belki o zamanki devrim komitesi de bu işi yanlış anladı. Biz de mutazarrır olduk. Nasıl ihalesi batan tüccar ve müteahhit mutazarrır olduysa bazı insanlar bürokratik görevinde haksızlığa uğradı veya zarar gördüyse biz de gördük.

Bütün bunların dışında tekrarlamak lazım. Türkiye'deki askerî darbeleri Orta Doğu'daki veya Güney Amerika'daki askerî darbelerle mukayese edemezsiniz. Bu çok haksızlık olur. İkiisi aynı kategoriye girecek şeyler değildir. Buraya gelen insanlar ne Pinochet'dir ne Hafız Ali Esat'tır. Netice itibarıyla bizim ordumuzdur. Sistemimizin çıkmaza girmesinde kabahat sadece Genelkurmaydaki tasarımlar değildir. Halkın ve partilerin de bunda sorumluluğu vardır. Meşhur Karadeniz fıkrasıdır ama galiba realiteyi veriyor. Köyün birinde camileri ayırmışlar. Ortadan geçen çayın öte tarafında başka minare var, diğer tarafta başkası var. Ezan okunduğu zaman Temel soruyormuş, "Ulan Tursun, bu okunan ezan bizimki midir onlarınki midir?" Bizimkidir cevabını alınca "Öyleyse azizallah!" demiş. Bu bir realiteydi. Hakikaten biz ortaokul çağındayken bile köylerde ocakların dolduğunu, köylerin birbirine selam vermediğini, ayrılan kahveleri gördük. Daha korkuncu bu devam etti.

80 öncesiydi, insanlar birbirlerini vuruyor, yok ediyorlardı. Dil-Tarih Fakültesinde kavga çıkıyor, öğrenciler birbirlerine bıçak çekiyorlar diye karavana sadece kaşıkla veriliyordu. O da

yetmedi, camları kırıp birbirlerine saldırıyorlardı. Bir gün annem “Stalingrad’da bu kadar korkmamıştım.” dedi. Stalingrad’da Almanlar bir taraftan bomba atıyor, Ruslar bir taraftan katyuşa, yangın füzesi atıyorlar. Burada da insanlar birbirine silah çekiyor ve serseri kurşunlarla her gün birileri ölüyordu. Bedri Karafakıoğlu gibi emekli, siyasetle alakası olmayan bir Teknik Üniversite profesörü listeye konmuş, vuruluyor. Ertesi gün Siyasal Bilgiler’in dekan vekilini öldürüyorlar. Tarık Hoca’ya “Çok kızılıyorsun adamlara Hocam. Ben de senin gibi zarara uğradım ama unutma, 12 Eylül değil 14 Eylül olsa belki cenazeni kaldırdık. Allah göstermesin.” demiştim. Bunlar çok önemli olaylardır. Türkiye ordularını ikide bir darbecilikle suçlayarak icabında 28 Şubat’tan icabında başka şeylerden bahsederek konuşmak basit bir provokasyondur. En başta, bu devirleri gören âkil insanların ve tarihi kaleme alanların bazı konularda dikkatli olmaları gerekir. Türkiye’de darbe, hiçbir için cemiyet için iyi olmadığı gibi normal hayatımızı da aksatan bir olaydır ama normal hayatımızı daha evvel kimler aksatmıştı, bunların üstünde duralım. Galiba böyle düşünen biri, iki kere giden ve gelen Demirel’di. Son derece soğukkanlıydı. Türk cemiyetinin sakatlıklarını, kendi kusurlarını doğrudan doğruya gören ve buna göre mütalaasını serd eden biriydi. Hiçbir zaman ne askercilik yaptı ne de ordunun itibarını millet nezdinde düşürecek laflar etti, politikalara girdi. Bu, akıllı bir Türk devlet adamının yapısıdır. 27 Mayıs’ta mutazarrır olan politikacılar o kadar antimilitarizm yapmadılar ama çocukları içinde çok saçmalayanlar oldu.

Demirel müthiş bir zekâ ve hafızaya sahipti. Bir tarihte bir mimari konferansına gidiyoruz. Mardin Midyat arasında Şenköy adlı çok sevimli bir köy vardır. Çavuş, “İleri gidemeyeceksiniz, konvoy bekleyeceksiniz.” dedi. Bu, sabahlayacaksın demek. Sonra bir şekilde geçtik ama terör zamanı, hakikaten tehlikeli bir yoldu. Baktım Demirel Şenköy’den bahsediyor. “Efendim, amma da hafızanız var.” dedim. Ben hatırlıyorum çünkü orada bir gece geçirecektik ve terör çemberinden geçtik. Bana bütün köyü sayıyor; muhtar, muhtarın annesini... Yani belli ki halkla teması kuran ve kilit noktaları not eden bir hafıza. Bir ikinci hatıramı anlatmak isterim. Ateş Balkan dekore ediliyor. Polonyalılar madalya veriyor. Ben de gittim. Demirel de geldi çünkü vefakârdı. Kendi maiyetinde çalışan bir büyükelçinin madalya almasını şerefliendiriyordu. Bana “Senin şimdi bir tane oturumun yok mu?” diye sordu. Yüksek katta diye son anda iptal etmişim. Demirel ise davetiyeyi görüp kenara koysa bile hatırlamış.

Şimdi yapay zekâ çıktı. Her şeyi tercüme ediyor. İş adamları, bizi de tercüme ediyor, diyor. Doğru çünkü sen 300 kelime konuşuyorsun, Çinli de 400 kelime konuşuyor. Yapay zekâ da bunu çeviriyor tabii. Chirac’la Demirel’in bir konuşmasını çevirsin de göreyim. Demirel’in Osmanlıcası Allah versin, bir kelime söylüyor, gazeteciler bize soruyor veya lügate bakıyor. Mesela bunlardan birisi “fuzuli şagil”dir. Koltuğu devretmekte gecikenlere fuzuli şagil demişti. Chirac da Fransızca’yı 7-8.000 kelime ile konuşan biri. Yapay zekâ çevirsin de göreyim.

Demirel insanlarla ilişki kuran ve onları belirli ölçüde takdir eden biriydi. Vedat Dalokay her gün Adalet Partiyeye laf atıyor, Demirel'e de atıyor. Bir gün gitmiş, bir işini yaptırmış. O sırada belediye reisi. İşini tasdik edilmiş. Öyle Büyükşehir Belediyesini, Ankara Belediyesi, İstanbul Belediyesini engellemek yok. Sonunda da Demirel "Sen çalışıyorsun Başkan, senin ne işin var CHP'de, gel bize." diyor. Dalokay önemli bir belediye başkanıydı. Sevimli bir adamdı. 12 Eylül olmuş, Ecevit'in bir politikası vardı. Kadrodan yaka silmiş, hiçbirini kabul etmiyor. Ne bürokratlar ne milletvekilleri. Çağlayan Ege aramış aramış ama genel başkanına ulaşamamış. Hepiniz biliyorsunuz ki Türkiye politikacısı kendi başına pek bir şey olmaz, illa zor zamanda bir zincirin ucundan tutmak zorunda. Sonunda Demirel'i aramış. "Beyefendi, ben Çağlayan Ege. Eğer kabul ederseniz sizinle görüşmek ihtiyacımdayım." demesi üzerine "Tabii Çağlayan Hanım, derhal buyurun lütfen." cevabını almış. Gitmiş, 2-3 saat görüşmüş ve teatide bulunmuşlar. Demirel kendisine tavsiye vermiş, moralini düzeltmiş. Çağlayan Hanım demiş ki "Vallahi beyefendi, sana neler dedim, neler yaptım da şimdi beni kabul edip burada görüşüyorsunuz." Bu önemli bir şey. Bir insanı toparlayabilmek, bir kitleyi toparlayabilmek, bir millete sahip olmak. Sonuçta size şunu söyleyeyim. Demirel, 1965'te Mülkiye'ye gelmişti, yanında bazı bakanlar da vardı. Bir grup talebe takımı kendisini yuhalladı. Demirel şapkasını çıkarıp gülümseyerek gitti. Ben genç hafızasıyla kimler olduğunu

hatırlıyorum. Sonradan hepsi samimi olarak Demirelci oldu. Çünkü Cumhurbaşkanı olunca işler değişti, hanyayı konyayı gördüler.

Bazı insanlar var ki, cemiyet hayatımızda da öyledir, toplum hayatımızda yerlerini bu kadar hakkını bularak gidenleri bilmiyorum. Demirel dünya çapında kimdir dersanız, bir bakıma Türkiye'nin Churchill'idir. Yerinde konuşan biridir. Kimdir dersanız TBMM'nin bir daha göremediği ama mutlaka tekrar görmesi gereken karakterlerdendir. Çünkü Meclis'te kuru gürültü ve hakaret; "haysiyetsiz", "in aşağı" gibi laflardan çok kürsüden ettiği iki laf ve meşhur gülümsemesiyle ortalık kırılıyor. Tam Britanya Meclisi oldu Türkiye di-yorduk. Vaktinizi daha fazla almak istemem. Teşekkür ediyorum.

HAMDİ ÜÇPINARLAR: Tabii sizin sohbetinize doyum olmuyor. Hem Ekrem İmamoğlu hem İyi Parti Genel Başkanı Müsavat Dervişoğlu hem de diğer arkadaşlarımızın vakti titizlikle kullanmaya çalıştıklarını farkındayız. Ama bugün herhangi bir gün değil. Bugün 100. yılı kutlama günümüz. O nedenle affınıza sığınarak konuşmacıların da tamamen takdirine bırakmak suretiyle sizlerin tevazu gösterdiğiniz bu hususa teşekkür etmek istiyorum. Ayrıca aramızda Adalet Partisi'nin kurucusu, rahmetli Gümüşpala'nın ailesi var. Hoş geldiler, sefalar getirdiler. Demirel Vakfının başkanı ve yeğenleri, Demirel ailesi de burada. Onlara da hoş geldiniz demek istiyorum. Rahmetli İnönü'nün ailesinden gelen misafirlerimize de hoş geldiniz diyorum. İşte Türkiye bu, Cumhuriyet bu, demokrasi bu. Demokrasi

âşığı, Cumhuriyet'in bânisi, büyük sevdalısı Demirel'i anmamak mümkün değil.

Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesinde tahsil gördükten sonra çok genç yaşta, 1975 yılında Hacettepe Hastanesinde canlı donörden böbrek naklini, 1978'de de kadavradan böbrek naklini gerçekleştiren, tanıdığım da Organ Nakli Vakfı başkanı olan, Çanakkale'de kurduğumuz diyaliz ünitesinin kuruluşunu gerçekleştiren, bugüne kadar tahminen 3.600 böbrek ve 800 ciğer nakli yapan ve Dünya Organ Nakli Derneğinin en büyük ödülüne bundan iki ay evvel sahip olan Profesör Doktor Mehmet Haberal sizlere hitap edecekler efendim.

MEHMET HABERAL: Sayın Başkan çok teşekkür ederim. Bir önceki değerli meclis başkanımız, İyi Parti'nin çok değerli genel başkanı, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Sayın İmamoğlu, sayın milletvekilleri ve siyasetçiler, değerli katılımcılar. Ne mutlu ki ülkemiz var. Bu ülkeyi kuran Atatürk'ü, arkadaşlarını ve aziz şehitlerimizi her zaman ve her şartta rahmetle anmak, Türkiye Cumhuriyeti'nin vatandaşları olarak birinci görevimizdir. Bugün eğer buradaysak onların hayatları pahasına kurmuş olduğu bir Cumhuriyet olduğu içindir. Boyunlarında idam fetvası,

karşılarında yedi düvel ve maalesef içeride koltuğunda oturanlara rağmen buradayız. O zaman birinci görevimiz ülkemize sahip çıkmak, hizmet etmek ve ona eserler kazandırmaktadır. Eğer bunu yapmazsak başka ülkelere muhtaç oluruz. Ülke Politikaları Vakfına ve bu organizasyonu gerçekleştiren değerli arkadaşlarımıza çok teşekkür ediyorum. Süleyman Bey ülkemiz için bir modeldir. Ülkemizde yapılamayacak herhangi bir şey olmayacağının bir modelidir. İslamköy'den çıkmış ve ülkemizin en üst düzeyine gelmiştir.

Bir belediye başkanlığı seçimi nedeniyle İsparta'ya gitmiştim. Sayın Cumhurbaşkanımız hayattaydı. Süleyman Bey'e "Çoban Sülü" dendiği için gideyim de şu İslamköy'ü bir göreyim istedim. Benim Hemşin yaylalarında çobanlık yaptığım yerler gibi mi diye merak ettim. Gittim, bir baktım her taraf dümdüz. Döndükten sonra Güniz Sokak'ta kendisini ziyaret ettim ve dedim ki "Efendim, ben de zannettim ki siz de benim gibi böyle bayırlarda çobanlık yapmışsınız."

Müsaade ederseniz Süleyman Bey'i nasıl ve ne şekilde tanıdığımı anlatmak isterim. İki kişiyle gerçekten abi kardeş gibiydim. Bunlardan birisi 9. Cumhurbaşkanımız Süleyman Bey, diğeri de İhsan Hoca'dı. Öğrencilik yıllarımda her şey Amerika'da, Avrupa'da yapıldı. Ziyaretçi olarak Amerika'ya gidenler bile bize hava atarlardı. Ben de uzmanlığımı bitirdim. Benim uzmanlık dönemimde bir taraf genel cerrahi, bir taraf yanık, bir taraftan organ nakliyle meşgul oluyordu. Şu Amerika'yı bir göreyim dedim. O zaman Ankara'ya

her türlü uçak gelebiliyordu. 3 Şubat 1973'te Houston'a gittim. Saat sabahın 4.30'u, bir baktım insanların hepsi toplantıda, herkes ameliyatta. İnsanlar çalışıyor dedim. 2 buçuk sene sonra ülkeme döndüm.

Denver o zaman organ naklinde dünyanın merkeziydi. 30 Haziran 1975'te Türkiye'ye döneceğimi hocama söyledim. Kendisi dünyada ölüden ilk karaciğer naklini yapan Dr. Starzl'dı. Ülkeme gitmek istediğimi söylediğimde "Nereye gidiyorsun? Yazık edersin kendine." demişti. "Sizden alacağımı aldım, şimdi ülkeme gidiyorum. Bir şey yapabilirsem ülkemde yaparım." cevabını vererek Türkiye'ye döndüm.

Dönünce İhsan Hoca'ya her şeyi anlattım. Hocam bana bu işi nasıl yapacağımı sordu. "İki tane ilaç gerekiyor. Onlar olursa 2 ayda yaparım." dedim. Hoca güldü, "Sen bırak 2 ayı,

6 ayda yaparsan seni alınından öpeceğim." dedi. İlaçların Glasgow'da bulunup bulunmayacağını sordu, herhalde vardır dedim. O sırada rahmetli 9. Cumhurbaşkanımız Süleyman Bey, "Türkiye 70 cente muhtaçtır." diyordu. İhsan Bey bana cebinden 50 sterlinlik bir çek çıkardı ve 2 ay sonra beni alınımdan öpmek zorunda kaldı. Çünkü ilk defa 3 Kasım 1975'te bir canlıdan böbrek naklini yapmıştım. Ama hasta çok, o zaman Türkiye'de yasal herhangi bir düzenleme de yok. Denver'da hep ölüden organ alıyorduk. Türkiye'de de ölüden organ alınabileceğini göstermem gerekir diye düşündüm. Dolayısıyla 10 Ekim 1978'de, Hollanda'dan ilk ölü böbreğini getirdim. Yine de yasal düzenlemeler yapılması şarttı. Ben o tarihte Süleyman Bey'i tanıımıyordum ama rahmetli hocam tanıyordu. O zamanlar Süleyman Bey'in Çankaya'da bir ofisi vardı. İhsan Hocamla beraber kendisini ziyaret ettik. Ne

yapmak istediğimi anlattım. Yanımdan rahmetli Bilal Taranoğlu'na talimat verdi. "Bu yasa 45 günde Meclis'e gelecek." dedi. O zamanlarda hem senato hem de meclis vardı. Bu şekilde burada gördüğünüz komisyon oluştu. Arkasından bugün de dünyanın bir numaralı yasası olan 2238 Sayılı Organ Nakli Yasası çıktı. Sonrasında biz de gereğini yaptık. Böbrek naklini ülkemizde tekrar başlattım. Arkasından karaciğer naklini başlattım.

Tabii bütün bunlar olurken 12 Eylül 1980 Darbesi'ni yaşadık. 12 Eylül, ülkemizden çok şey götürdü. Ama iki şey getirdi. Bunlardan birisi İhsan Hoca'nın gayretiyle vakıf üniversitelerinin kurulmasıydı. İkincisi de Organ Nakli Yasası'nda yaptığımız değişiklikti. Ölen insanların organlarını alabilmek için yakınlarının rızası gerekliliğini kaldırmıştık. Bu arada Süleyman Bey ve Bülent Bey Zincirbozan'a gönderilmişlerdi. Sayın Cindoruk'un anlattığı gibi, parti kurma çalışmaları yapılıyordu. Bir gün bana, "Süleyman Bey sizinle görüşmek istiyor." diye bir mesaj geldi. Ben de Hacettepe'nin santralinden Zincirbozan'ı arayıp Süleyman Bey ile görüştüm. Biraz sohbet ettik. Ertesi gün Özel Kalem Müdürü Hayrettin Bey, Hacettepe'ye geldi; bana sarıldı ve ağlamaya başladı. "Nasıl yaparsınız bunu?" dedi. Ne yaptığımı sorunca "Darbe hükümeti var, bütün telefonları dinleniyor. Sıkıyönetim var, siz Zincirbozan'da gözaltına alınan başbakanla konuşuyorsunuz." diye yanıtladı. "Ben üniversite öğretim üyesiyim. Ben yapmazsam sokaktaki sade vatandaş mı yapacak?" dedim. O dönemde hakikaten şöyle düşünüyordum.

Ülkemize hiçbir şey olmaz çünkü ülkemizin üniversiteleri var. Ülkemizin serbest meslek sahipleri var. Dolayısıyla bize herhangi bir şey olmaz. Bir yandan da çok hareketli dönemlerdi. Bu arada 1986'da Zonguldak, Samsun ve Manisa olmak üzere 3 tane ara seçim yapıldı. Hüsamettin Bey Samsun'dan, Köksal Toptan Zonguldak'tan ve Sümer Oral da Manisa'dan seçilmişti.

Süleyman Bey'i hiçbir zaman bırakmadım. Her şartta, yasak olduğu dönemlerde bile hep beraberdik. Güniz Sokak'a gidiyordum. 1991 seçimleri yaklaşıyordu. Bir gün Süleyman Bey beni çağırdı. Bana "Bu ülke bataklıkta. Ülkeyi bataklıktan çıkarmak için bana bir avuç insan gerekli. Biri Haberal'dır." dedi. Hiç düşünmüyordum, "Siz öyle diyorsanız öyle olacak." dedim. 13 Eylül 1991'de Cavit'in uçağıyla Rize'ye gidecektik. Sabah Güniz Sokak'a gittim. O dönemlerde maalesef hastalar, hastanelerde rehin olarak kalıyorlardı. Ben de bu görevi kabul edince bir şey yapmam lazım diye düşündüm ve sağlıkla ilgili bir kart geliştireyim dedim. Bu kartı önce Amerika'da olduğu gibi mavi kart olarak geliştirdim. Çankaya'dan aşağı inerken bir baktım, DSP'nin mavi güvercinleri uçuyor. En iyisi Rize çayının yeşilini koyayım diye düşündüm. Yeşil kartı yaptım. Süleyman Bey'in kartını 001 numarayla hazırladım ve 13 Eylül sabahı Süleyman Bey'e gittim. "Efendim, sağlığını garanti altına aldım." dedim. Elimdekini ne olduğunu sorunca "Bunları vatandaş alacak. Kredi kartı gibi her yerde kullanacak." demem üzerine hemen bir basın toplantısı yapmamı söyledi.

“Efendim, Rize’ye gidince siz açıklarsınız.” dedim. Rize’ye gittik. Müthiş bir kalabalık vardı. Süleyman Bey orada yeşil kartı çıkardı ve dedi ki “Ey Rizeliler! Görüyorsunuz ya bundan sonra sağlığınız bu yeşil karta bağlı. Bundan sonra rahat hareket edeceksiniz.” Hakikaten o dönemde Doğru Yol Partisi, yeşil kartla iktidar oldu.

Sonrasında her açılışımızda, her toplantımızda Süleyman Bey vardı. 1993’te Başkent Üniversitesini kurduğumda Süleyman Bey cumhurbaşkanıydı. İhsan Hoca ile kendisini ziyaret ettik ve ne yapmak istediğimizi anlattık. İhsan Bey ve Süleyman Bey gerçekten çok yakındı ve onları yan yana bulundurmak benim için çok keyifliydi. Daha sonra düzenlediğim kongrelerde verilecek plakette hep Sayın Cumhurbaşkanımıza takdim ettirdim. Gerçekten ağabey kardeşten daha öteydik, hep beraberdik. Ankara’da, İstanbul’da, Adana’da hastanelerin açılışını beraber yaptık. Süt Ürünleri Fabrikası kurdum, açılışını yine beraber yaptık. Şimdi de onun doğum gününü beraber kutladık. Onunla beraber olmak benim için hakikaten büyük bir mutluluktu.

Dünyada ölüden ilk karaciğer naklini yapan hocama onur plaketi takdim etmiştik. Daha sonra canlıdan nakli de bu ülkede yine biz başlattık. En son karaciğer nakli yaptığım bir çocuk, bugün 17 yaşında, o zaman 9 yaşındaydı. Annesinin karaciğerini takmıştı.

13 Nisan 2009’da beni istirahatata sevk etmişlerdi. Sabahleyin saat 7’de evim basılmıştı. O zaman kendime “Sana diyorlar ki dur efendi

ama sakın ola bir nokta bile geri adım atmayasın.” dedim. Havaalanına gittim. Aylin Hanım da Süleyman Bey ile beraber gelmişti. Kucaklaştık, uçağın merdivenlerinin önünde bana “Ben sıramı savdım. Sıra sende.” dedi. Onca sıkıntısına rağmen havaalanına kadar gelmişti. Onun için kendisini ne kadar rahmetle ansam azdır.

İngiltere Kraliyet Türk Derneği vardır. Beni oraya “distinguished fellow” olarak seçmişlerdi. Gittiğimde bana kütüphaneyi gösterdiler ve kütüphanenin 600 bin kitap aldığını söylediler. Bizimkinin 1 milyon kitap aldığını söylediğimde inanmadılar, gelip görmelerini söyledim. İşte o kütüphanenin açılışını Süleyman Bey yapmıştı. Kendisini bir kez daha rahmet ve şükranla anıyorum.

Ülkemizde yapılamayacak çok az şey vardır. Kusura bakmayın hiçbirimizin mazereti olmaz. Kur’an-ı Kerim’de Ali İmran suresinin 130. ayetinde Yüce Allah, “Üzülmeyin, gevşemeyin. Eğer inanmışsanız sonunda üstün gelecek siz olacaksınız.” Ne mutlu ki ülkemiz var. O olduğu sürece bizi kimse durduramaz. Ben bir bilim insanı olarak bugün ülkem ay

yıldızlı bayrağını dünyanın en tepesinde dalgalandırıyorum. Bu sene 22 Eylül’de dünyayı İstanbul’a getirdik. Sayın Başkan İmamoğlu toplantı açılışında geldi, konuştu, çok teşekkür ediyorum. İstanbul Valisi geldi. Sağlık Bakanı benim öğrencimdi, o da geldi. 97 ülkenin temsilcisi vardı, aşağı yukarı 3000 kişi katıldı. Ülkemize yakışır bir kongre yaptık.

Ben dünyanın iki organizasyonunu yönettim. Birisi Dünya Yanık Derneği idi. 2006-2008 arasında bu derneğin başkanlığını yaptım ve 2008’de Kanada Montreal’de kongre düzenlerken kapanışta derneğin altın kongresinin İstanbul’da yapılacağını söyledim. 2009’da arkadaşlar beni istirahatata sevk edince hemen yönetim kurulu toplandı ve madem Türkiye Mehmet Haberal’a bunu yaptı, bu kongre Türkiye’de yapılmaz, kararını aldı. 29 Temmuz 2009’da hemen kendilerine şu cevabı verdim: “Ben sizin ülkelerinizin iç işlerine karışıyor muyum? Hayır. Bu benim ülkemin iç işleri, sizi ilgilendirmez. Kongrenin sorumlusu benim. Bütün hazırlıklar yapılmıştır. Kongre İstanbul’da yapılacaktır.” Arkadaşlar, “Biz bunu senin için yapıyorduk. Madem öyle diyorsun, kongre İstanbul’da olacak.” dediler. Ben demir kapılar arkasındaydım. O zaman Haseki’de Kardiyoloji Enstitüsündeydim. Hatta burada çok değerli Profesör arkadaşım Cengiz Çeliker var. Kendisi benim yüzümden Erkan’la beraber 3 ay cezaevinde kaldı. 356 gün sonra beni iki gün yargıladılar. İki yılın sonunda mahkemeye başkanına, “Bitti mi Başkan?” diye sordum. “Bitti.” dedi. “Beni buraya niye getirdiniz?” diye sorduğumda ise

“Kuvvetli suç şüphesi.” yanıtını aldım. Bunun üzerine “Peki herhalde bu iki günde kuvvetli suç şüphesinin ne olduğunu öğrenmişsinizdir. Bunu bana söyleyin ki ben de benimle beraber çalışan binlerce insana, öğrencilerime, dünyanın çeşitli yerlerindeki arkadaşlarıma açıklayayım. Onlara diyeyim ki Mehmet Haberal şu suçu işledi. Ondan dolayı bu olayla karşı karşıya kaldı. Sonra da cezamı faiziyle verin.” dedim. Cevap şu oldu: “Mehmet Bey Kur’an-ı Kerim’de faiz günahıdır.”

Adalet yüce Allah’ın emridir. Araf suresi 29. ayet böyle başlar. Her cuma günü binlerce insanımız camiye gider, hutbenin sonunda imam efendi, “Ey cemaat-i Müslimin! Muhakkak ki Allah adaleti, iyiliği, akrabaya yardımını emreder. Çirkin işleri, fenalığı, azgınlığı da yasaklar.” der. Ama demez ki “Ey cemaat-i Müslimin! Ben bunu söylüyorum ama ola ki unutursunuz, Kur’an-ı Kerim’de Nas suresi var. Lütfen 90. ayetini açın, bu böyle yazar.” Bunu demez.

Şimdi çok şükür insanlara gerekli iki şey, sağlık ve eğitim en kaliteli şekilde bizde. Onun için insanımıza diyoruz ki sizi başka ülkelere muhtaç etmeyiz. Kongo’dan, Kenya’dan, Ürdün’den, Kazakistan’dan hastalar ameliyat olmak için buraya geliyor. Atina Akademisi var. Milattan önce 387’de kurulmuştur. İlk şartı, Yunanlılardan başkası bu Akademiye alınmaz. Ama aradan 2.400 sene geçer, bir Türk oraya şeref üyesi olarak alınır. Benim köyümün adı Haçapit’tir. Kürsüye çıktım ve dedim ki “Burada oluşumu modern Türkiye’nin kurucusu Atatürk’e borçluyum. Geçmişte nasıl

Atatürk'le Venizelos bir araya geldi ve yeni bir kapı açtı, şimdi biz de yeni bir kapı açıyoruz.” Konuşmamın son cümlesinde “Bilesiniz ki sizi başka ülkelere muhtaç etmeyiz.” oldu. Karşımda onların en üst düzeydeki dinî lideri ve sağlık bakanı oturuyordu. Bir muhabir hanımefendi bana “Güzel ama sizi dört buçuk sene cezaevine koydular.” dedi. “Siyasette bu tür şeyler olur ama unutmayın ki Yunanistan da Sokrates'i idam etti.” diye cevap verdim.

Demir kapılar arkasında diyordum ki doğrular daima başarılı olacak, yanlışlar daima mağlup olacak. O tarihte yanımda Balyoz'dan Suat Aytın vardı. Ona diyordum ki “Suat Bey, tarihte koltuğundan güç alanların akıbeti bellidir. Koltuğuna güç katanların da tarihteki yeri belidir. Örnek mi? Atatürk.” Hiç kimse koltuğundan güç almaya kalkmasın, koltuğuna güç katsın. Bunun yaptığı zaman inanıyorum ki milletimiz gereğini yapar.

Çok değerli konuklar hepinize çok teşekkür ediyorum. Büyük insan, ağabeyimden öte Süleyman Demirel'i her zaman rahmet ve şükranla anacağım.

HAMDİ ÜÇPINARLAR: Kendisini insan sağlığına hizmete vakfetmiş hocamıza ben de şükranlarımı sunuyorum. Öğrenmenin yaşı yok, zamanı da yok. Şu anda bir şey öğrendim. Ali Naili ağabey bana, “Hamdi, benim yaşımda başka kimse var mı bu salonda?” diye sordu. Düşününce ne demek istediğini anladım. Kendisinden özür dilerim. 1946 yılında Demokrat Parti'nin çok partili sistemde yaptığı iç seçimlerde rahmetli Fevzi Çakmak'a rehberlik yapan; 1950'li yıllarda Demokrat Parti

İzmir İl Başkanlığı, 1961-80 arası Adalet Partisi milletvekilliği, Çalışma Bakanlığı, Sanayi Bakanlığı, Başbakan yardımcılığı ve Millî Eğitim Bakanlığı yapan, gerçekten bir efsane, yaşayan bir tarih Ali Naili Erdem Bey'e sözü hürmetlerimle veriyorum.

ALİ NAILİ ERDEM: Sevgiler, saygılar. Anlamalı bir gün, muhteşem bir toplantı. Zekâ parıltılarının uçtuğunu görmekten, Türkçenin zerafetini dinlemekten müstesna bir zevk almanın havası içindeyim. Rahmetli Demirel bir gün bana, “Sevgili Naili, bizi dinleyenler köylerine dönerken konuşmalarımızdan neyi götürecekler? Bir şey bulabildiler mi konuşmalarımızdan?” demişti. Konuşma, geleceğe atılan mektuplar gibidir. Beraberinde sizden birçok şeyi alıp götürmesi lazımdır. Yaşamımızda bazen sözcükler yetersiz kalır, kelimeler sığınacak yer arar.

Şimdi ben size muhteşem bir zekâyı, muhteşem bir gönül sultanını bir tek damlanın içerisinde anlatmaya çalışacağım. O her birimiz için cumhurbaşkanı, başbakan, lider, genel başkandır. Benim içinse ağabeydir. Kendisi 1924 tevellüt, ben 1927. Aramızda 3 yaş

vardı. İki kardeş gibi dolaşırdık. 25 Ekim 1960'ta Süleyman Bey ile tanışıyorum. Şimdi hepsi rahmetli olan Faruk Sükan, Mehmet Turgut, Saadettin Bilgiç, Halim Aras ve Vedat Ali Özkan ilk toplantıda genel başkanımız olacak şahsı sana tanıtıyoruz, dediler. Süleyman Bey ile tanıştım. O zaman grup başkanımı. Süleyman Bey, "Ali Naili, politikaya girmek istiyorum çünkü bu halka hizmet etmek istiyorum. Halka hizmet etmek, Hakk'a hizmet etmektir. Hakk'ın huzurunda olmak istiyorum. O itibarla benim adaylığımda bana yardım et." dedi. Kendisinin yanında yer aldım. Bulvar Palas'tayız. Seçimi Süleyman Bey kazandı. "Gel bakalım Naili Bir yere gidiyoruz." dedi. Beni kolumdan tuttu. "Hayrola?" deyince "Saadettin'in yanına gidiyoruz." yanıtını verdi. Şaşırdığımı görünce ilave etti: "Ben kavga adamı değilim. Siyasette rekabet kavga değildir, dostlukları pekiştirmektir. Ben barış adamıyım."

Türkiye'de 1960 dahil, bütün darbeleri yaşamış bir kişiyim. Süleyman Bey ile beraber içeriye girdim. Süleyman Bey, hiçbir darbe sonrasında kimseye küsmedi, kırılmadı, hır çıkarmayı düşünmedi. "Türk Silahlı Kuvvetleri ile onları rahatsız edecek bir davranışın içinde olmak ne sana ne bana yaraşır. Devlet-i Ali Cumhuriyet'i ayakta tutmanın yolu neyse biz onu yapacağız." derdi.

Matematiksel bir zekânın yanında derya deniz bir gönlün sahibiydi. Sevgi doluydu. "Bu devlet fukara kalamaz, milleti zengin kılmaya mecburuz. Eğer milleti zengin kılamazsak devleti de zengin kılamayız. Öyleyse fukaranın zengin olması lazım." derdi. Ölünceye kadar kendisini ziyaret etmeye devam ettim. "Sanayi Devrimi'ni kaybettik, kaçırdık. Şimdi iletişimi yaşıyoruz. Bunu kaçırmamamız lazım." demişti. Çağdaş, özgür, refah içinde yaşayan bir Türkiye istiyordu. Rahmetli Tevfik İleri'nin ifadesiyle "mamur ve müreffeh

bir Türkiye”, karnı tok sırtı pek olan insanların Türkiye’si... Bize husumetle yürüyenler olabilir ama bizim elimiz barışa dönüktür. Süleyman Bey, her çalışmanın sonunda “Çalışmanın sonu yoktur. Biz usanmayız çalışmaktan.” derdi. Bana sorarsanız Süleyman Bey, çalışmayı ibadet haline getirmiş bir insandı. İbadette duyduğu haz neyse çalışmada duyduğu haz da aynıydı.

Türkiye Büyük Millet Meclisi... 12 Mart tarihli muhtıra verilmiş. Beni ve İhsan Sabri Çağlayan Bey’i çağırıldı. “Biriniz senato grup başkanı, biriniz de meclis grup başkanı olacaksınız. Sizden bir şey istiyorum. Orduya küsülmez. Sizin yapacağınız şey, birilerinin arkasından yürümek değildir. Gündem yaratmaktır. Biz gündem yaratacağız ve bu parlamento açık kalacak. Parlamentosuz bir Türkiye olmaz, dört duvardan ibaret bir parlamento olmaz. Fikir üretilmeyen yerde parlamento olmaz. Fikirlerden niye korkuyor benim insanlarım?” dedi. Senin insanların korkmuyor, korkanlar başkaları.” diye cevap vermiştim. “Niye Atatürk’ü anlamıyorlar hâlâ?” diye üzülürdü.

Hiçbir genel başkanda görmediğim bir şeyi Süleyman Bey’de gördüm. Anayasa metnini gömleğinin üzerindeki cepte taşırdı. Bir anayasa hayranı, bir hukuk adamı, meşruiyetin dışına adımını atmayan bir insandı. Herhangi bir konuda kendisine sual tevdi ettiğiniz zaman anayasayı çıkarır, okur, hukukta yeri varsa evet, yoksa hayır derdi. Zaman zaman devletin nasıl olması lazım geldiğini konuşurduk. “Eş dost için devlet olmaz.” derdi. “Hükümetler, yâranları beslemek için kurulamaz.

Devletin bütün bir milleti kucaklaması lazımdır ve insan ayrımının yapılmaması gerekir.” Sevgi dolu, husumetten uzak, kimseye kin beslemeyen bir insan. “Anamın elleri, kolları su kovalarını taşımaktan uzadı. Bu suyu Anadolu insanının emrine getirmeye mecburuz.” demişti. Bir akşam Harran’daydık. “Gördün mü Naili? Kuşlar susuzluktan havada düşüp ölüyorlar. Benim insanlarım da hayvanlarla beraber yalaktan su içiyor. Bu benim insanımın kaderi olamaz. Benim insanım yalakta hayvanla birlikte su içemez. Benim insanım insan gibi yaşayacak bir atmosferin içinde olmalı.”

Sanayi bakanı olduğum dönemde, “Ali Naili, kendi imalatımızı ne zaman ortaya koyacağız?” diye sorardı bana. 1965 Türkiye’sinde dışarıya dört mal ihraç edilirdi. Bu kalemlerin içinde bir tek sanayi ürünü yoktu. Ama 1975’e geldiğimizde, 132 devlete sanayi ürünü ihraç eden bir Türkiye ortaya koymuştuk. “Sanayi-yi eğer yerine oturtamazsak Sevgili Naili, tespihle devlet idare edilmez; nargile içmekle de edilmez. Çalışmak... Mamur ve müreffeh bir Türkiye inşa etmek... Düşünebiliyor musun, GAP’taki su bir gün Konya Ovası’na akacak. Konya Ovası yeni bir Çukurova olacak. Benim insanım ne kadar zenginleşecek biliyor musun?” derdi. Zengin insanı ideal insan olarak kafasında oturtmuştu.

Çocuklarımdan birisi Türkçe öğretmenidir. Bunu Süleyman Bey’e anlatmıştım. Kızım Alanya’da görev yapıyordu. Ona öğrencilerini sorduğum zaman, “Baba, çocukların çoğu okula aç geliyor.” demişti. Süleyman Bey, “İki şeyi gerçekleştirmeye mecburuz Naili. Birisi

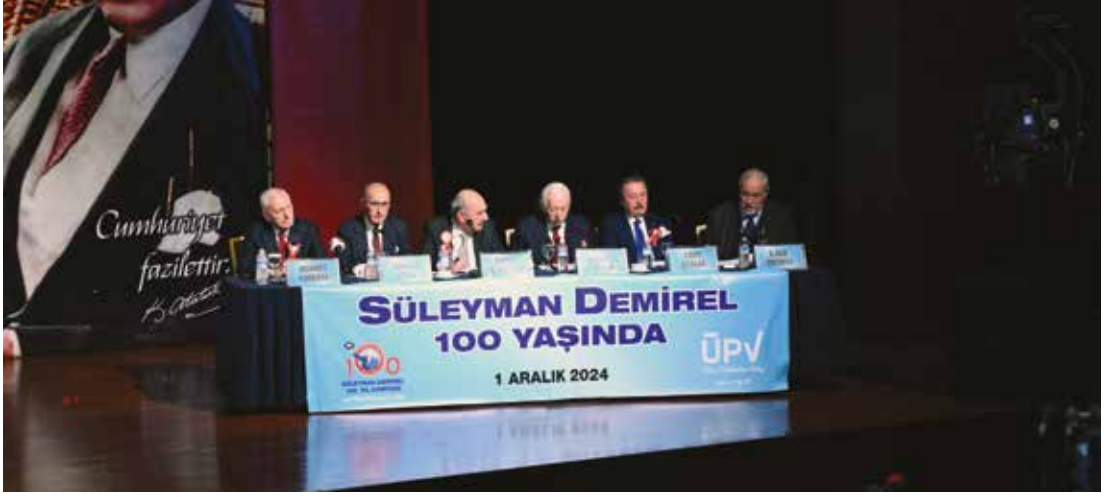
millî geliri artırmak. İkincisi gelir dağılımını adil yapmak. Buna mecburuz. Birilerinin milyonlar olarak ıstakoz yediği yerde benim insanım çöp tenekesinin içinde ekmeğini aramaz.” demişti. Bir gün de insanca yaşamakla ilgili bana şunu anlatmıştı: “Bir gün bir cenaze geçerken Hazreti Muhammed ayağa kalkmış. Ashab-ı Kiram, ‘Ya Muhammed, neden ayağa kalktın? Bu cenaze Müslüman değil.’ demiş. Hz Muhammed’in cevabı ‘Ama içindeki insan.’ olmuş. Benim için Şişli’de yaşayan bir hanımefendinin mutfağında neler varsa Van’da yaşayan bir hanımefendinin mutfağında da onlar olmalıdır. Eğer medeniyetçilik kavgasını yapıyorsak farklı bölgelerin insanları zenginlik içinde diğerleri fukaralık içinde kalamaz. Zengin bir Türkiye, bütünüyle kucaklanan bir Türkiye olur. Vehbi Bey’le, Nejat Eczacıbaşı’yla, Sakıp Sabancı ile otur konuş. Anadolu’yu imar ve ihya etmek neyle mümkünse onları yapalım.” Kalkınan ve gelişen bir Türkiye, Süleyman Bey’in ibadetiydi.

Cuma namazlarına beraber giderdik. Camiden çıkarken “Rabbim! Günahlarımızı affet. Yüzümüzü kara çıkarma, bizi selamete ulaştır.” derdi. Aklın zenginliğini imanıyla mücehhez kılan bir müstesna liderdi. Ne kadar akıllıysa gönül dünyası da o kadar zengindi. Laiklik konusunu konuştuğumuz zaman, “İnsanların camiye gidip gitmemesine karışıyorlar mı ki devamlı bunlar ortaya atılıyor?” şeklinde sitem etmişti. İslam’ın siyasetin emrine girmesinden fevkalade muzdaripti. Yüce İslam dininin siyaset malzemesi haline getirilmesinden müteessir olur, yüzünü iki elinin

arasına alır, gözlerinden yaşlar boşanırdı. Sabahları beraber kahvaltı yaparken besmele ile sofraya oturur, şükürle kalkardı. Yediğimiz yemekler, ekmek kırıntıları sofranın altına düştüğü zaman tembih ederdi: “Bunları süpürmeyin, nimettir. Elimizle toplayacağız.”

Süleyman Bey, Türkiye’ye yeni bir Türkiye ilave etmiş bir liderdir. İnsanları doğdukları yerlere, mezheplerine göre değil insan oldukları için severdi. Sık sık söylediği bir söz vardı: “Benim insanım bir İsviçreli gibi yaşmalıdır. Benim insanım başkalarının vereceği ekmekle değil bu topraklarda kendi ürettikleriyle yaşayacak noktaya gelmelidir.” “Avrupa’yı, Avrupa Birliği’ni görmezlikten gelemeyiz. Avrupa Birliği, başkalarının söylendiği gibi sadece bir Hristiyan medeniyeti değildir. Avrupa Birliği’nin içerisinde medeniyet vardır. Biz de onu almaya mecburuz. Bu şans kaybetmemek gerekir.” derdi. Bütün bunların arkasında, bu topraklarda yaşayanların insanca yaşamasını temin etmek arzusu vardı.

Seven adam, gülen adam, esprili olan adamdı. Karikatürist Turan’a, “Beni rakkas yapmışsın ama giyimimi beğenmedim.” demişti. Hoşgörüsü yüksekti. Bir akşam da Beylerbeyi Sarayı’ndayız. Rıza Şah Pehlevi misafirimiz. “Dönülmez akşamın ufkundayız, vakit çok geç.” mısralarıyla Münir Nurettin şarkısını söyleyerek geliyor. Önümüze 5-10 metre kala Münir Nurettin durdu. Diz çöktü ve reverans yaparak bizi selamladı. Süleyman Bey ayağa fırladı ve “Bir sanatkarın diz çöküp bizi selamlaması karşısında biz kendisini oturarak alkışlayamayız.” dedi. Birlikte ayağa kalktık.

Türk müziğine hayrandı. “Benim musıkim.” derdi. Kendisine Berlin Belediye Başkanı’nın 1965’te bana neler söylediğini naklettiğim zaman, “Bir toplumun bahtiyar olması için işi, fabrikası, hastanesi, okulu ve sanat âlemi olacak. Böylece akıllı da ruhu da midesi de doyacak.” demişti. “Benim insanım yarım insan değildir.” diye haykırırdı.

Tam bir demokrasi âşığıydı. “Bugün dünyada 190 devlet var. Hepsi demokrasinin peşinde koşuyor. Cumhuriyetsiz ve demokrasiz bir Türkiye’yi düşünemeyiz.” derdi. “Peki siz demokrasi deyince ne anlıyorsunuz beyefendi?” diye sorduğumda “Hukuklu, ahlaklı, insan sevgisine dayanan rejimin adı.” cevabını vermişti. “Böylesine bir demokrasinin içerisinde hukuk, talimatla görülen bir nesne değildir.” diyecekti. Ben bir hukukçuyum. 50-51 Ankara Hukuk Fakültesi mezunuyum. Ankara’da görev yapan hâkim ve savcılara, “Herhangi bir konuda Sayın Başbakan sizi arayıp talimat verdi mi?” diye sorardım. “Hayır, Süleyman Bey hukuka saygılı bir insandır. Kimseye talimat vermemiştir.”

derlerdi. İlk Bakanlar Kurulu toplantısında-yız. Süleyman Bey bize dönerek “Ne kadar işiniz gücünüz varsa hepsini bırakın. Yalnız Türkiye için yaşayacak, Türkiye için çalışacağız.” dedikten sonra havaya eliyle bir çizgi çizdi. “Bu yaşama çizgisidir. Ben insanımın bunun altında kalmasına tahammül edemem. Hepsini yaşamın üstüne çıkaracağız.” diye ekledi. Bu, fukaralığa karşı yapılan mücade- lenin ilkidir. Ulusun tamamını kucaklayan, ayrımcılığa kesinlikle müsaade etmeyen bir anlayış. “Sevgili Naili, adalet bir yerde bitiyorsa her şey biter.” derdi.

“Ben artık yoruldum. Bana müsaade...” dedi- ğimde “Hayır, millete hizmet varken o yolda devam edeceğiz.” cevabını vermişti. Müthiş bir Atatürk sevdalıydı. Nutuk’u ezbere bilir- di. Hatır için haktan vazgeçtiğine şahit olma- dım. “Hak” kavramı ortaya çıktığı zaman en yakın arkadaşlarına dahi “Kusura bakmayın, hak sahibi budur, bu hak ona verilecektir.” diyen insandı. Bunların hepsini kendisiyle yaşadım. Özlemim çok büyük. Rahmet içinde olsun, mekânı cennet olsun.

HAMDİ ÜÇPINARLAR: Çok teşekkür ediyoruz efendim. Hemşehrim, Bursaspor Kulübü başkanlığından, ticari alandan, fabrikalarda ekmek verdiği kişilerden sonra Süleyman Demirel sevdasıyla siyasete giren ve 3 dönem Bursa milletvekilliği yaptıktan sonra 49, 51 ve 52. hükümetlerde devlet bakanlığı görevinde bulunan, 2015 yılında hava sahamızdaki Rus uçağının düşürülmesinden mütevellit vuku bulan hadiselerle sünger çeken ve 2017 yılında Rusya Federasyonu'ndan büyük devlet nişanesini alan sevgili dostum Cavit Çağlar'a sözü vermek istiyorum.

CAVİT ÇAĞLAR: Çok teşekkür ediyorum. Sevgili Ali Naili ağabeyim bizi çok duygulandırdı. Konuşmamı kısa tutmaya çalışacağım. Demirel'i konuşmak saatler değil günler alır. Kıymetli Demirel dostlarını, sizleri en içten duygularla selamlıyorum. Bugün şu muhteşem toplulukla 101 yaşındaki Türkiye Cumhuriyeti'nin Atatürkçü, Cumhuriyetçi ve demokrat liderlerinden Süleyman Demirel'in 100. doğum gününü kutlamak bize nasip olduğu için Tanrı'ya dualar ediyorum.

30 yaşında genel müdür, 40 yaşında başbakan, Türkiye Cumhuriyeti'nin 9. Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'i ebedi yolculuğuna gidişinin 9. yılında rahmet ve özlemle arıyoruz. Benim gibi sizler de kendisini çok özleyorsunuz. Türk toplumu Süleyman Demirel'i acaba hangi vasıflarından dolayı unutmuyor? Barajlar kralı, Asya kıtasıyla Avrupa kıtasını 1. Boğaz Köprüsü ile birleştiren başbakan, Türkiye'yi elektriğe kavuşturan lider, Türk insanını televizyon ve cep telefonu ile tanıştıran başbakan...

Saygıdeğer hanımefendiler, beyefendiler. Ben bir evlad-ı Fâtihanım. Türklerin fethettiği Balkanlarda, Yunanistan'ın Türk yurdu Gümülci-ne'de doğmuşum. II. Dünya Savaşı'nın sonlarında, ben 5 yaşındayken sevgili annem ve babamla anavatana, Türkiye Cumhuriyeti'ne gelmişiz. Gelmişiz ama "haymatlos" olmuşuz. Nüfus kağıdımız yok. Akhisar'da olduğumuz dönemlerde bir gün, Adnan Menderes'le Celal Bayar belediyenin açılışına geldiler. 12 yaşında ortaokul talebesiyim, kendimi arabanın önüne attım. Durdular. Polisler geldi, Adnan Menderes ne istediğimi sorunca "Size bir mektup vermek istiyorum. Biz haymatlosuz ama Türküz. Atalarımız Konya Karaman'dan gelmiş." dedim. Allah razı olsun, bizi vatan-daş yaptı. Adnan Menderes daha sonra arkadaşlarıyla Londra'ya Kıbrıs Türk meselesini konuşmaya giderken uçak kazası geçirdi ve kurtuldu. İkinci şansım, Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in 49. Hükümet'te beni bakan yapmasıydı. Ben garip bir vatandaşım. Allah bize değer nasip etti.

Liderimiz Demirel'i 1979'da, siyaset hocam İhsan Sabri Bey vasıtasıyla tanıdım. İhsan Sabri Bey bizim senatörümüzdü. 30'lu yaşlarımın ortasıydım. Demirel'in 6. hükümeti işbaşındaydı. Çağlayangil, Cumhurbaşkanı vekiliydi. Ben de Adalet Partisi Gençlik Kol-ları'na üye olmuştum. Tabii 12 Eylül 1980 Darbesi sonrası siyasi partiler kapatıldı. 1983'te siyaset yasağı kalkınca sevindik. Par-tiler yeniden açılıyordu. Yeni partimizin adı Büyük Türkiye Partisiydi ancak açıldığı gibi kapatıldı. Başta Demirel olmak üzere eski Adalet Partili dokuz siyasetçi ile Cumhu-riyet Halk partili yedi siyasetçi, Çanakkale Zincirbozan'daki eski bir Amerikan üssünde gözetim altına alındı. Bu olaylar cereyan ederken Bursa'da yaşıyordum.

Siyaset hocam İhsan Sabri Çağlayangil yurt dışındaydı, teslim olmamıştı. Çağlayangil yurda döndüğünde kendisini Yeşilköy Ha-vaalanı'nda, Orhan Keçeli ve arkadaşları-mızla beraber karşıladık ve Zincirbozan'a götürdük. Güvenlik görevlilerine kendimi

Çağlayangil'in yeğeni olarak tanıtip sık sık oraya gitmeye başladım. Zincirbozan'a kimse kolay kolay giremiyordu. Rahmetli Osman Bölükbaşı bir gün gelmiş, "Buraya gelmeyin, kimseyi sokmuyorlar." diye haber göndermiş ama ben bir yolunu bulmuştum, devamlı ağa-beylerimin yanına gidiyordum. Bu ziyaretler sayesinde Demirel'i daha yakından tanıma ve kendisinin güvenini kazanma imkânı buldum. Kısa sürede âdeta baba-oğul gibi olduk. Bu yakınlık tam 32 yıl sürdü. 1983-2015. 17 Ha-ziran Çarşamba günü, sizler gibi ben de öksüz ve yetim kaldım.

Dostlarım, merkez sağıın büyük liderinin 100. doğum gününü kutluyoruz. Önce İs-tanbul Büyükşehir Belediyesi ve Belediye Meclisi Başkanımızı dinledik. Ardından çok sevgili İyi Parti Genel Başkanı Müsavat Dervişoğlu'nu, Süleyman Bey'in doktoru kıymetli Aylin Cesur Hanım'ı dinledik. Ta-rihe bir yolculuk yaptım. Demirel'in ektiği tohumların çok güzel olduğunu, Atatürk'ün kurduğu Cumhuriyet'in önemini anladım ve

özgürlüğü gördüm. Bugünle o günü karşılaştırdığım zaman anladım ki Demirel ve onun kurduğu hükümetler, onunla beraber hareket edenler demokratmış. Zincirbozan Tutukevi sakini, Genel Başkanımız Sayın Cindoruk’u dinledik. Keşke sağlığı elverseydi de buraya gelseydi, kendisinden daha da faydalanırdık diye düşünüyorum.

Zincirbozan’da tanıma fırsatı bulduğum Ali Naili Erdem’in ve diğer büyüklerimizin bırakıldığı gün ben yine oradaydım. Bir tırla gitmiştim. Ali Naili ağabey, hiç unutmuyorum, “Ben İzmir’e gidiyorum. Size hayırlı yolculuklar.” demiştiniz bana. Böyle tarihî büyüklerimizle beraber olmayı Allah bana nasip etti. Süleyman Demirel’in Erdal İnönü Bey ile beraber kurduğu DYP-SHP koalisyonunun temelini birlikte oluşturduğumuz, Türkiye’nin bana göre gelmiş geçmiş en iyi dış işleri bakanlarından biri Hikmet Hikmet Çetin Bey ile beraber olmak da bana ayrı bir mutluluk veriyor. Şansa bakın ki yazılarını zevkle okuduğum, ülkemizde ordinaryüs-lük kaldırıldı ama bana göre ordinaryüsün ordinaryüsü İlber Ortaylı ile bir araya gelmek ayrı bir zevk. Haberal Hocam, DYP’nin Rize adayları arasında yer alıyordu, anlattığı yeşil kart olayı doğrudur. Hocam mecburen gitti, gitmeseydi çok daha güzel bir şey olacaktı. Bizim esasında Rize’den üç adayımız vardı: Yaşar Keçeli Bey, Hocam ve meşhur İl Başkanımız Nihat Mete. Fakat Rizeliler bize rey vermedi. Bir de ilginç bir şey oldu. O gün hava çok yağmurluydu. Sayın Demirel, “Hamsi kavağa çıkarsa ANAP

iktidar olur.” dedi. Ondan sonra sanki bize taş yağmaya başladı. Biz misafiriz. Demirel sakın olun, dedi. Allah rahmet eylesin, Mesut Bey onların o zamanki milletvekiliydi. Başbakanlık yapmış. Fakat tabii biz gene iktidar olduk. Bugünkü konuşmaları yöneten değerli kardeşim Hamdi Üçpınar’la hemşeriyiz. Parlamento’da beraber olduk. Kendisi Çalışma Bakanlığında güzel işler yaptı.

Demirel’in liderliğinde neler mi yaptık? Bunun bir daha teyit edilmesinde yarar vardır diye düşünüyorum. 1990 seçimi sonuçları koalisyonu işaret etmişti. Sayın Hikmet Çetin Bey’le omuz omuza vererek DYP-SHP koalisyonun kurulmasını ikimiz sağladık. Burada tevazu göstermeyeceğim. Erdal Bey’i Hikmet Bey ikna etti. Biri siyah diğeri beyaz iki parti yan yana geldik. 49. hükümette bakan olmayı Allah bize nasip etti. Hikmet Bey de Türkiye’nin gelmiş geçmiş en başarılı dış işleri bakanıdır. Beraber çalıştım, biliyorum. Değerli dostumla kolları sıvadık. Yurt içi ve yurt dışında çalışmaya başladık. Yurt içinde istikrarı sağlamak için devletin bütün imkânlarını seferber ettik. Ben bir iş adamıydım. Hikmet Bey, siyaset ve bürokrasi konularını çok iyi biliyordu. Aynı zamanda iyi bir Atatürkçüydü.

Bu arada coğrafyada önemli değişiklikler oluyordu. Sovyetler Birliği, liderimiz Demirel’in anlatımıyla, kendini kansız, kavgasız, entrikasız tasfiye etti. Bölgede birinci önceliğimiz, Orta Asya ve Kafkasya’daki Türk topluluklarının bağımsız birer devlet kurmalarına yardımcı olmaktı. Hikmet Bey’in

Sayın Demirel ile beraber geliştirdiği planlar başarılı oldu. Burada kendisine bir kez daha teşekkür ediyorum. Bugün bunları söylemekte yarar var. Başta Azerbaycan ve Kazakistan olmak üzere, gece gündüz çalışıp bu ülkelerle dostluğumuzu ilerlettik. Onlara “Kardeşiz.” dedik. DYP-SHP koalisyonu, âdetâ tek bir parti hükümeti gibi çalışıyordu. Dış politikada Doğu Bloğuyla güvene dayalı ilişkilerimiz çok iyiydi.

92 yılının Şubat ayında ABD’ye resmî bir gezi yapmıştık. Sanıyorum uzun zamandır Washington’da kabul edilmiyoruz ama Başkan Bush, bizi Beyaz Saray’da konukevinde misafir etmişti. Beyaz Saray’da görkemli bir törenle karşılanmıştık. Başkan Bush, Sayın Demirel için aynen şunları söylüyordu: “Demirel Avrupalı bir devlet adamıdır. Kendisine büyük saygım ve sevgim var. Seçim zaferini hararetle izledim.”

Sovyetler Birliğinin dağılmasından sonra -bunu tarihe bir not düşmek için söylüyorum- Avrupa ülkelerindeki bazı demokratik rejimlerin kurulmasına da yardımcı olduk. Arnavutluk’u bunlara örnek gösterebilirim. Gelelim Rusya’ya... Moskova’yı ziyaret ettik. Devlet Başkanı Yeltsin’in misafiri olduk. Yeni kurulan Rusya Federasyonuyla dostluk ve iş birliği anlaşmasını ilk biz imzaladık. Uçak düşürme konusu halletme imkânı da bana doğdu. Türkiye’yi büyük bir badireden kurtardık. Sayın Putin’e de teşekkür ediyorum, 85 milyon Türkiye’de bir tek bana dostluk nişanı verdi ve Resmî Gazete’de yayımlandı. Bu şeref de ülkem adınaydı.

Süleyman Demirel ile yıllarımız beraber geçti. Kendisi çok sakin, Ali Naili ağabeyin dediği gibi uyumlu, kibar, çok ama çok çalışkan, koyver gitsin demeyen, hem halkçı hem demokrat hem de devletçi bir insandı. Çok güzel bir sözü vardı: “Barışmasını bilmeyenler kavgâ etmesin.” Bir diğer meşhur sözü de “Meseleleri mesele yapmazsanız mesele kalmaz.”dı. İşte bu vasıflara sahip liderimizle 17 Nisan 1993’te, Aydın Menderes Üniversitesinde bir etkinliğe katılmıştık. Bu etkinlik sırasında Cumhurbaşkanımız Turgut Özal’ın vefat haberini aldık. Programı yarıda kesip Ankara’ya döndük. 16 Mayıs 1993’te, Türkiye Büyük Millet Meclisi, kendisine cumhurbaşkanlığı görevini verdi. Nazmiye Hanım, Ankara Kavaklıdere Güniz Sokak’taki evi terk etmek istemiyordu. Güvenlik gereği Çankaya’da oturmanız zorunlu denince Demirel ailesi Çankaya’ya taşındı. Tarihî köşkteki koltukların yüzü eskimişti, görevliler değiştirmek istedi. Demirel, “Atatürk’ün eşyalarını bozamayız.” diyerek buna itiraz etti. Nazmiye Hanım hemen bir çözüm buldu ve koltuklara mevcut durumlarını bozmadan kılıf geçirilmesini istedi. 7 yıl boyunca üzeri kılıflı koltuklarda oturdular. 16 Mayıs 2000’de görevlerini tamamlayıp Güniz Sokak’a döndüler.

Liderimiz siyasete veda ederken ben de aynı yolu tuttum. Bu arada Sayın Alparslan Türkeş, Necmettin Erbakan, Tayyip Erdoğan benimle siyaset yapmak istediler. Ben Demirel’le işi noktaladım. Kalbim bugün Türkiye’yi yönetecek iyi insanları arıyor. İnşallah o iyi insanları yakında bulacağız. 2000

yılından sonra da Demirel'le birbirimizden hiç uzaklaşmadık. Yine baba-oğul gibiydik. O zaman imkânım vardı, haftanın bazı günleri uçakla eve giderdim ama gece yine dön gel derdi. Sabahları kahvaltıda olsun, akşamları yemekte olsun, çoğu zaman beraberdik. Bazen geç kalırdım, sabah 07.30 civarı bana telefon açar, nerede kaldın diye sorardı. Böyle çok günlerimiz geçti. Güzel bir özelliği vardı. Yurt içi ve dışı seyahatlerimize gider gelirdik. Geç vakit dönsek bile akşam akşam yemeğini hep eve denk getirirdik. "Nazmiye ben geldim, yanımda Cavit de var." der, Nazmiye Hanım da "Demirel hoş geldin, Cavit de hoş gelmiş. Çok güzel yemekler hazırladım. Hadi hazırlanın, geçin yemeğe." diye cevap verirdi. Bunlar çok güzel şeylerdi. Allah rahmet eylesin, mekânları cennet olsun. Atatürk'ün kurduğu Türkiye Cumhuriyeti, böyle güzel bir cumhurbaşkanı bulmuş ve biz de onunla beraber olmuşuz. Hepinize çok teşekkür ediyorum.

HAMDİ ÜÇPINARLAR: Çok teşekkür ediyoruz. Sevgili dostlar, şimdi Türkiye Büyük Millet Meclisi başkanlığı yapan ve Siyasal Bilgiler Fakültesini bitirmesinin ardından Devlet Planlama Teşkilatında uzun yıllar görev yaptıktan sonra 1977 yılında Cumhuriyet Halk Partisi'nden milletvekili seçilmek suretiyle Parlamento'ya giren ve özellikle SHP-CHP birleşmesinde genel başkanlık görevini sürdüren, Süleyman Demirel hükümetlerinde dışişleri bakanlığı ve meclis başkanlığı yapmış Sayın Hikmet Çetin Bey'e sözü veriyorum.

HİKMET ÇETİN: Sayın Belediye Başkanım, Sayın Genel Başkanım başta olmak üzere bakanları, milletvekillerini, sivil toplum örgütlerini selamlıyorum. Şevket Bey'in kızı da burada, kendisine de hoş geldiniz diyerek hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Ben mezun olduğumda Planlama Teşkilatı yeni kurulmuştu. Sınava girerek kazandım ve uzman yardımcısı oldum. Devlet Planlama Teşkilatının kanununda bir madde vardı. Teknik insanlar, okul hizmeti bittikten sonra Devlet Planlama Teşkilatına girebiliyordu. Süleyman Bey 1991'de geldi. Selamlaşıyorduk ama öyle yakın bir ilişkimiz olmamıştı. Kendisini 1961'de Planlama'da kıta hizmetlerini yaparken tanıdım. Verilen görev, özel sektörde ve devlette kapasite kullanımını kontrol etmek ve onları değerlendirmekti. Planlama Teşkilatında ben daire başkanırken Süleyman Bey Yüksek Danışma Kurulu başkanıydı. Kendisini esas olarak o zaman tanıdım.

Biliyorum ki bazı şeyleri özlüyoruz. Hoşgörü, demokrasi, hukuku, Atatürk'ü ve Cumhuriyet'i özlüyoruz. Bunların hiçbirisi bugün maalesef yok. Ali Naili Bey'den öğrenmiştim, Planlama Teşkilatında Cumhuriyet Halk Partili birini neden çalıştırıyorsunuz diye grupta beni şikâyet ederlermiş.

ALİ NAILİ ERDEM: Bu tarihî bir hadisedir. Süleyman Bey'in bu konudaki büyük anlayışını bilmenizi istiyorum. Sene 1973. Kemal Cantürk Planlama başkanı, yardımcısı Hikmet Çetin. Arkadaşlar şikâyet ettiler. "Kendisi bir Halk Partili. Yaptığımız çalışmaların

hepsini bizden evvel partisine intikal ettiriyor. Buna mani olun.” dediler. Süleyman Bey’in verdiği cevap şuydu: “Bahsettiğiniz adam alternatif üreten bir zekâdır. O zekâyâ sahip çıkmak da bizim görevimizdir. Şu veya bu partiden olması önemli değildir. Önemli olan bulunduğu hizmeti, en güzelinden ve en doğrusundan Türkiye’nin yararına yapmasıdır. Sayın Hikmet Çetin budur. Onu koruyun.”

HİKMET ÇETİN: Ankara’yı bilenler Ankara Sanat Tiyatrosunu bilir. Hep oraya girdik. Süleyman Bey, kendisini eleştiren piyeslerden sonra ertesi günü onlara çiçek gönderirdi. Bugün olsa ertesi gün polis hepsini almaya gelir. Onu eleştiren oyunlardan sonra çiçek gönderdiğini ben daha sonra sanatçılardan öğrenmiştim.

Cavit Bey’in dediği gibi beraber hükümeti kurduk. Bir problem çıktığı zaman kendisiyle beraber çözmeye çalışıyorduk. İlk toplantıda Erdal İnönü, “Ben bundan sonra başbakan yardımcısı olarak devam edeceğim. Beni başka bir şekilde burada görmeyeceksiniz.” dedi. Nitekim bizim SHP’li bazı milletvekilleri ve bakanlar zaman zaman ayrı toplantı istediklerinde bunu katiyen kabul etmedi. Süleyman Bey de aynı gün, “Arkadaşlarıma, hepinize söylüyorum. Bana getireceğiniz herhangi bir gizli vesika, herhangi bir evrak, ne olursa olsun hepsinden bir tane de Erdal Bey’e göndereceksiniz.” dedi. Özellikle MİT’in getireceği bilgilerin mutlaka Erdal Bey’e de gönderilmesi gerekiyordu.

Çok hoşgörülüydü, demokratı. Bir Cumhuriyet ve Atatürk sevdalısıydı. Kendisini özellikle son zamanlarında sık sık ziyaret ederdim. Bir gün bana “Hikmet, Cumhuriyet benim. Cumhuriyet sensin. Sen Lice’nin bir köyünden gelerek dışişleri bakanı, meclis başkanı oldun. Ben İslamköy’den gelerek başbakan oldum, cumhurbaşkanı oldum. İşte bu cumhuriyettir.” demişti. Üretim sevdalısıydı. Özellikle sanayi üretimi bakımından çok sağlıklı düşünceleri vardı. Şimdi bugüne bakıyoruz. Tarımda üretim bitti, sanayide üretim bitti. Kaldı ki Atatürk döneminde büyük özverilerle kurulan bütün fabrikalar satıldı. Şeker fabrikaları, tekstil fabrikaları, demir-çelik fabrikaları satıldı.

Kendisi başbakanken ben İktisadi Planlama Daire başkanıydım. Beraber Sovyetler Birliği’ne gittik. Sovyetler Birliği’ne de büyük sanayi projeleri götürüldü. Örneğin Aliğa

Rafinerisi, Seydişehir Alüminyum Fabrikası, birçok başka yerdeki kağıt fabrikaları... Bunların hepsi o gezi sırasında kuruldu. Türkiye'nin iki tane sanayi hamlesi vardı. İlki 1934'teydi ve o da Sovyetler Birliği'nin desteğiyle yapılmıştı. İsmet Paşa Moskova ziyaretinde, orada yapılanları gördükten sonra gerçekleştirilmiştir. O dönemde Sümerbank, Etibank, şeker fabrikaları, tekstil fabrikaları, demir-çelik fabrikası kuruldu. İkincisi hamle yine Sovyetler Birliği'ndeydi. Bunları hep malla ödedik. Onlara kuru üzüm, incir, buğday gibi ürünlerden oluşan bir liste veriyorduk. İçlerinden seçiyorlardı.

Demin Aylin Hanım aktardı. Benim de kendisiyle benzer bir hatıram var. Bir gün Süleyman Bey'e, "Efendim, Nazmiye Hanım'ın yattığı hastaneye siz gidince bütün hastane ayaklanıyor. Gitmeseniz olmaz mı? Zaten kimseyi tanımıyor." demem üzerine ben de kendisinden aynı cevabı almış ve çok mahcup olmuştum.

Konuşmamı çok uzatmak istemiyorum. Çok güzel konuşmalar oldu. Özellikle Doğan Bey'in, Aylin Hanım'ın, Belediye Başkanımız

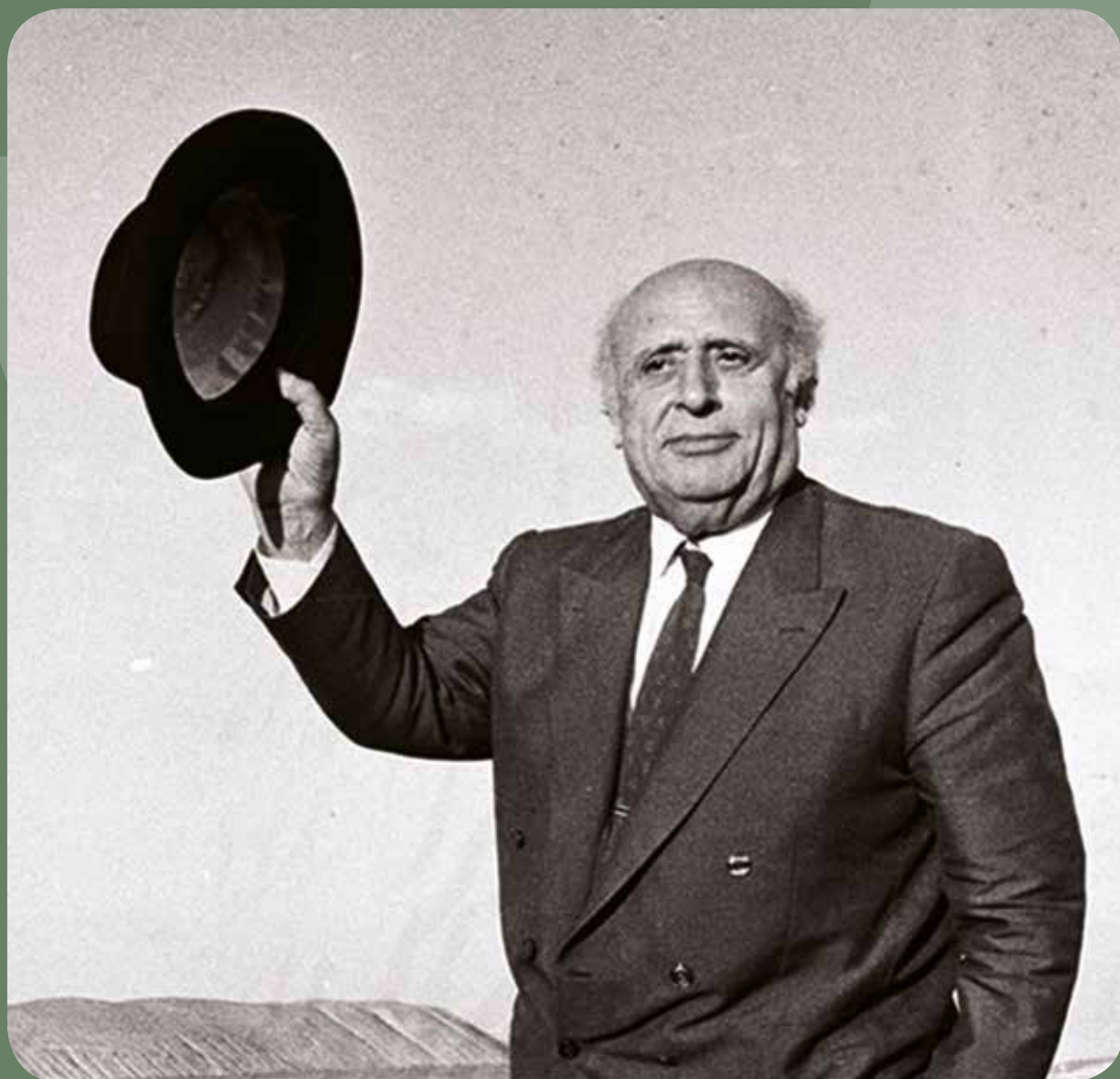
Ekrem İmamoğlu'nun, Müsavat Dervişoğlu'nun konuşmaları çok güzeldi. Burada da çok güzel şeyler söylendi. Süleyman Demirel'i rahmetle, sevgiyle, hasretle anıyoruz.

HAMDİ ÜÇPINARLAR: Efendim çok teşekkür ediyoruz. Sayın Genel Başkan Müsavat Dervişoğlu, Sayın Belediye Başkanımız Ekrem İmamoğlu, şeref verdiniz. Değerli misafirler, hepinizden Allah razı olsun. Bu arada bugün biz bu anmayı yaparken Doktor Seyit Zerraki Bey de rahmetli Süleyman Bey'in ruhuna 40 hatim indirmek suretiyle bunları bağışlamışlar. Bundan dolayı kendilerine teşekkür ediyoruz. Hepinize hayırlı akşamlar, sağlıklar diliyorum efendim.

SUNUCU: Değerli konuklarımız, Sayın Süleyman Demirel'i, çalışmalarını, mücadelesini, eserlerini andığımız etkinliğimizin sonuna geldik. Bir başka etkinliğimizde buluşmak üzere tüm katılımcılara teşekkür ediyor, esenlikler diliyoruz. Bizimle çok değerli fikirlerini ve anılarını paylaşan konuşmacılarımıza çok teşekkür ediyor ve tüm konuklarımızı toplu fotoğraf çekimi için sahneye arz ediyoruz.

50